

645/2
901

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

უტრნალ „ჯეჯილისა“

I მებაღე და ღორი. ლექსი—დ. თომაშვილისა	3
II მესი. ნამდვილი ამბავი—გუგუნია ტატიშვილისა	5
III კერნა—გას-იმერჯისა	8
IV თომა ედვარდის ყმაწვილობა (დასასრული) - ან. წ - ისა	9
V უწინდელი ცხოველება (შემდეგი იქნება)—ი. გომ. მთვლისა	24
VI ყადის სამართალი (რუსულიდან)—ან. წერეთლისა	31
VII უკანასკნელი გაკვეთილი ალფონს დოდესი (რუსულიდან)—მ. ლემუზისა	42
VIII მუტრნალი. ლექსი—შოა მდგომეჯისა	48
IX ლედი ჯენ, მოთხრობა, გაგრძელება—ეფ. წერეთლისა	49
X წერილმანი: ზმა, გამოცანები, უჯრებრ ამოცანა, ანაკრამა, სიუჟეტის ამოცანა, ჩქარა გამოსათქმელი, შარადა და სხე.	62

თანხმათ მათი ყოვლად უსამღვდელოესობის საქართველოს ეგზარქოსის დამტკიცებისა, თფილისის საეპარქიო რჩევამ, 17 თქტომბერს, 1897 წ. გადაწყვიტა ქართული საყმაწვილო უტრნალი „ჯეჯილი“ საქართველოს ეპარქიის სამრევლო სკოლებში მიღებულ იქმნას სახმარებლათ.

ვისაც უტრნალ «ჯეჯილის» მხოლოდ ნახევარ წლის უფული აქვს შემოტანილი, იმას ეს ნომერი აღარ გაეგზავნება.

ქართული
საქმიანობა

საქმიანობის სახატეგანი

ჟურნალი

იზარდე, მწკანე ჟუჟილა
დაზურდი, გახდი უანო!..
ო. დ.

№ IX

ფელიწალი მეთოსკებე

ტფილისი

სტამბა ტ. მ. როტინიანცის, № 41 | Тип. Т. М. Ротинианца, Гол. пр. № 41

1901

Доволено цензурою. Тифлисъ, 19-го Сентября 1901 г.

მეგაღე და ღორი.

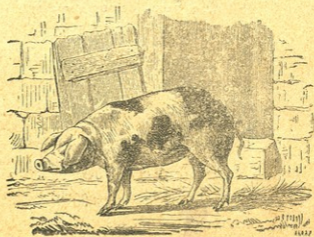
აღში ღორი შემძვრალიყო
 საიდანღაც უჩინარათ,
 სეირნობდა ბილიკებზე
 არხენათ, უშიშარათ!
 ღრუტუნებდა განუწყვეტლივ,
 თვალებს მარჯვით აცეცებდა,
 ყვაფილებში ჩაერია,
 თურმე ნაგავს დაედებდა!
 მაგრამ ფიქრი გაუცუღდა,—
 იქ ნაგავი ვერსად ნახა;
 მაგიერთ ყვაფილებში
 მან მრწის თხრა განიზრახა.
 და იმე წამს, გათხუპნულმა,
 ხელი მიჰყო მუშაობას,—
 ფხვიერ მიწას ჩაჰკრა დინგი,
 აოხრებდა იქაობას...
 თხარა, თხარა, ოფლი ღვარა,—
 ის ჰმარობდა ყოველ წესებს,
 და, ჰა, გასჭრა კიდევ შრომამ,
 დაეწაფა ვარდის ფესვებს!
 ამოჰგლიჯა, ღმეკვა უწყო

საქარტველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

საქარტველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

უმოწყალოთ, მადიანათ...
 და საბრალო ვარდმაც თავი
 ჩამოჰკიდა ნაღლიანათ.
 ეს შენიშნა იქ მებაღებ,
 გამოსწია, ღორი ნახა;—
 უცბათ კეტი იგდო ხელში
 და გულ მწყრალოთ შეუძახა:
 „შე უზრდელო, და ტუტუცო!
 რა ხელი გაქვს, ღორო, მანდო?!
 რას აკეთებ ამ ჩემს ბაღში
 და ან აქ ვინ ჩამოგადგო?!
 აქ ადგილი რომ არ გაქონდა,
 შე უზრდელო, ვერ იცანი?..“
 ეს რომ თქვა და—გადუქირა,
 სულ აუწვა ზურგის კანი.
 შორს გააგდო ბრაგ-ბრუგით,—
 თავის წესი აუსრულა,
 და ამ დღიდან ის ტუტუცი
 ბაღში აღარ შემოსულა.

დ. თომასევილი.

მ ე ხ ი.

(ნამდვილი ამბავი)

სძირათ გასიგონია გამწურალი ქალის-
 გან: მესი კი დაგეცა მაკ თავსუო; გაძიგო-
 ნია მოღწეობლულ დროს ელვა-ჭექა და ქუ-
 სილი; დიდი ხანი არ არის, რაც ამხს ლა-
 ზარვაობდენ: უნაში ორი მძა დასოცა მეს-
 ძაო, მაგრამ ის-კი ვერ წარმოძედგინა აქამ-
 დინ, თუ რა არის მესი, ან ვის როგორ
 დაეცემა. თითქო ამ კითხვის ასახსნელათ ერთ დღეს ბიძა-
 ჩემის სახლს მესი დაეცა; ძაღუ ბიძაც ჩამოვიდა ჩვენსა და
 გვიამბო თავისი თავკვადსავადლი; მეც ავიდე სელში კარან-
 დაში და დაწვრილებით ჩავეწეე ნაძობობი, რომელიც ახლა
 მსურს გავეუსიარო ჩემ ამხანაგებს.

ნამუადღევის ხუთი საათი იყო, როდესაც ბიძაჩემის
 სახლობა თავისი სტუპრებით სასადილო ოთახში მაგიდას
 შემოსხდომოდენ და თითქმის სადილს ათაუებდენ; გარედან
 კი საძინელი ელვა-ჭექა მოისმოდა. ამ დროს უეცრათ ერ-

ქართული

ბიბლიოთეკა

თი დაიელვა და მას ისეთი საძინელი ხმა მოჰქუვა, რომ მთელი სახლი შეანძრია; სახლში მყოფნი შიშმა აიტაცა; ჯერ შინაურები გონსე ვერ მოსულიყვნენ, რომ ჭერიდან შუა მაგიდან ჰირდაპირ ცუცხლის ბურთი დაშვებულიყო ისე ნელ-ნელა, თითქო რეზინის სათამაშო ბურთი ყოფილიყოს; ეს ნათელი ბურთი ხან მაგიდისაკენ ჩამოიწყოდა და ხან ისევ უკანვე ჭერისაკენ აბრუნდებოდა; რამოდენათაც ძირს დაიწყოდა, იმოდენათ საძინლათ გაიბერებოდა და გამოსცემდა ისეთ სინათლეს, რომ ვერავინ თვალს ვერ ასეღდა; რაკი ჭერს მიუახლოვდებოდა, დაზატარავდებოდა და სხივსაც კარგავდა, — ასე რომ თვალის გასწორებაც შეუძლებოდა. უველანი ამ საოცარ სანახავს სულგანახული თვალყურს აღევნებდენ; ერთ წამს შეძგეკ ეს ნათელი ბურთი უცრათ გავზრდა განსე, საძინელი ხმით მოხვდა კარებს და ლუკმა-ლუკმით აქცია; თანაც კოკორდის სუნით აივსო იქაურობა. შინაურებისთვის არაფერი ვნება მიუყენებია იმას გარდა, რომ ბიძახემს ნახევარი სახე შეერუჯა და ერთ სტუქმარს ცალი ეური დაებუჯა, — ჩანს, ამით შუა გავრბენია ამ ცუცხლის ბურთს. ცოცხა ხანს შეძგეკ, როდესაც უველანი გონსე მოვიდენ, დიარქეს სახლ-კარი და ამოჩნდა, რომ ძაღლი მაკი ჭერი, მაგიდის ჰირ-და-ჰირ, წისქვილის ქვის ოდენასე მტვრათ ვადაქცეულიყო და შიგნით თეთრ ჭერს-კი უბრალთ ნიშანიც არ ეტყობოდა; ბუნარი კარების ხსლო რამოდენიმე ალაგს ჩამოეგრია; მთელი სის სახლი, რომელ-

ქართული
ლიბრარიონი

მახვ ეს ამბავი მოხდა, იმოდენათ შეერუია, რომ სელახლათ
შეკეთება და შელესვა ჭირდებოდა. ის მაკიდა, რომელსე-
დაც ცუცხლის ბურთი დაცემას აპირებდა, დახურული უო-
ფილა თეთრი სუფრით; მასზე ეწეო თეთრი სელახსოცები,
თეთრი საინები და თეთრ-ტარინი ვერცხლის დანა-ჩანგ-
ლები. ამას მიტომ ვწერ, რომ ბიძახემის ახრით ამ სა-
განთა შორის შეიძლება ისეთი რაბე იყო, რომელმაც მა-
კიდა დაიფარა ამ ნათელი ბურთისაგან. ბიძახემმა ამისსნა:
ეს ნათელი ბურთი ერთგვარი მესია, კარგი რომ კარებს
მოხვდა, თორემ სახლში შეოფებს რომ მოკვსვედროდა, სულ
ჟეელას დაგვხოცავდა.

კუკუნია ტატიშვილი.

კ ვ ე რ ნ ა.

 ვერნას ძალიან მოშივნია. გუშინ მთელი დღე ინადირა, მაგრამ ერთი მჭლე თაგვის მეტი ვერაფერი დაიჭირა. ვანშაძი იმაზე გადაატარა და ბუცულ-ცარიელი დაწვა; შიშხილმა არ დააძინა და დილით ადრე წამოვარდა. ტუბ-აწეული დარბის ტუე-ტუე და მოუსვენრათ დაემებს ჰირის გასატეპარუნებელს.

აი ხის ტოტებში გამოიქროლა თრითინამ. კვერნა გამოუდგა მას და აჭა, ეს-ეს არის მოეწევა უძწეო მსხვერპლს. წინ თრითინა და უკან კვერნა; დაჭქრიან სიღან ხეზე.

დიდი სიძარჯვე უნდა, რომ თრითინა კვერნას გამოუსვლტეს. კვერნა ძლიერ დაუასლოვდა თაგვის საკბილოს. მგონია, გემრიელი საუსმე იშოვნოს. მაგრამ თრითინა უკანასკნელ ხერხს ხმარობს: იგი თვალ-უწვდენელ ხის წვეროდან ჰირ-და-ჰირ მიწასე ეშვება, მერმე საოცარი სისწრაფით მეორე ხის წვეროზე განხდება, ახლა აქედან დაემკვება და ასე გარბის.

კვერნას შიშხილი ძლიერ აწეუნებს, მაგრამ თრითინასავით გაბედულ სტომას ვერ ახერხებს და კბილების კაწკაწით უფრო საიმედო საშოვრისაკენ მიემუშრება.

თომას ედვარდის ეძიწვილობა.

(დასასრული)

სე გათავდა თომას სკოლებში სიარული. ამ ორ წელიწადში ეძიწვილს ბევრი არა უსწავლია-რა, —სადმითა რჯულიდან ცოტადენი ამბები, კაი კითხვა, საძუალოთ წერა, —სულ ცოტა ანგარიში და სხვა არაფერი.

საკმაო ტანჯვა გამოიარა თომამ სკოლებში, მაგრამ სამაგიეროთ ახლარა მსიარული ცხოვრება ჰქონდა! არავინ არ უკრძალავდა თავის საუბარელ ზირუტეკებთან და მკენარეებთან. ეოფნას. მთელ დღეებს ატარებდა მინდორში, ტყეებში და ზღვის ზირას.

ერთხელ ტყეში სეირნობის დროს ნახა რაღაც უცნაური ცხოველი, რომელიც გველანასავით იკლავებოდა და

საქართველო

სადღაც ბაღში გაქრა. თომამ დაუწყო ძებნა ბუნების ძიება
 ვა მეძებარი ძაღლივით; დიდხანს მოუსდებოდა მეზნა, რომ
 ვიღაც ეძაწვილი არ მისუელიყო მასთან. იმან უჩნია თომას
 ქვებ ქვეშ მოენახა და როდესაც თომამ უთხრა: მაგი ერ-
 თათ მოენახათო, ეძაწვილმა გადაჭრით უარი უთხრა: მე
 თავი მოძულებული არა მიქვს, სულაც არ მინდა, რომ გველ-
 ძა მიკბინოს, ის ცხოველი, ახლა რომ მიიძღა, უსათუთ
 გველი იქნებო.

თომამ მინც არ შეუძინდა. ის ხან ერთ ქვას სწევდა,
 ხან მეორეს, მაგრამ ცხაკელს-გი ვერსა ჰყოლოდა. ბო-
 ლოს როგორც იყო იზოვა, სისწრაფით და სიხარულით
 ორივე ხელები სტაცა და გააქანა სახლში.

თუმცა გველი იკლავებოდა და ცდილობდა თავის დას-
 წევას, ეძაწვილი მინც ხელიდან არ უშვებდა და დიდი ამ-
 ბით მიჰქანდა სახლში.

დაინახა თუ არა თომამ დედა მესობლებში, შორიდანვე
 დაუვირა:

— ერთი შეხედეთ, რა უცნაური და საგანგებო ცხო-
 ველი დავიჭირეთ!

დედამ და მესობლებმა რომ დაინახეს, თომას ხელში
 გველი უჭირავსო, წივილ-კივილით გაიქცნ და სახლებში
 ხაიკეტენ.

ზაწაწა თომამ მარტო-მარტო დარჩა შუა ქუჩაში, თავისი
 ჰვირფასი ნაშაურით—არ იცოდა რა ექნა. ეძაწვილი ასე

იღვამებოდა დიდხანს, რომ ერთი მესობელი კაცი არ მისუ-
ლიყო და არ ერჩია გველის წაღება ექიმ ფერგიუსონთან, რო-
მელსაც თავისი საკუთარი ღუქანი ჰქონდა და იმაში სოგ-
ჯერ ჰქვიდა კიდევ იშვით ცხოველებს. მართლაც ექიმმა
გამოიტანა ჭიქა თავ-სახურით, უბრძნა თომას ჩაეხვა შივ
გველი და, როდესაც გველი ჭიქაში დაბინავებული დაინახა,
ახუქა ემსწვილს 12 კანკეიკი. მეორე დღეს ფერგიუსონის
ღუქნის წინ იდგა დიდძალი ხალხი და შესტყეროდა ამ სა-
კანკებო გველს.

დამე მამამ თომა მხოლოდ მაშინ შეუშვა დასაძინებ-
ლათ, როდესაც კარგათ განხრეკა და დარწმუნდა, რომ არც
გველი და არც სხვა ცხოველი არა ჰყავდა დაძლეული.

თომა დიდხანს არ ცხოვრობდა ასე თავისუფლათ. და-
რბი თჯანის შვილი ძაღვ იწუებს თავის ღუქით გამო-
კვებას, თუმცა უმეტესათ ძვირათ უჯღება ამ ღუქის შოკ-
ნა. თომას უფროსი ძმა, რომელიც რვა წლისა იყო, კი-
დეც მუშაობდა თამბაქოს ქარხანაში და კვირადი ცხრა მ-
ურს იღებდა. თომა რომ მუშვიდე წელიწადში ჩადგა, ისიც
ბიბარეს იქ. თომა კარგათ მოეწყო ამ ქარხანაში, მის ზატ-
რონს თითონაც უეპარდა ფრინველები, ვოველთვის ბლო-
მით ჰყავდა და არც არას ერჩოდა ემსწვილს. თომა გულ-
მოდგინეთ მუშაობდა ორი წელიწადი ამ ქარხანაში, მაგრამ
როდესაც შეიტყო, რომ ქალაქთან ახლოს იყო საფეიქრო
ქარხანა, სადაც ემსწვილებს მეტ უხსს აძლევენ, კარდა

თარგმანი

ამისა ქარხანა მთაზე დგას, იქვე დიდი მდინარეს, რომელ-
შიაც თევზებს იჭერენ სოღმე და ტეეც ახლოსაა, — ემაწვილ-
მა ის აჯობინა და იქ გადავიდა.

თომა და მისი ძმა ერთ დღესასწაულ დღეს წავიდენ
ამ ქარხანაში და მის ჰატრონს გამოუცხადეს თავისი
სურვილი; რამდენსაჲ დღეს შემდეგ დაიწვეს კიდევ იქ მუ-
შაობა. დილით ექვსი საათიდან საღამოს რვა საათამ-
დის მუშაობდენ. მთელი დღე თომას უნდა ეზიდნა უთუბი:
ცარიელი უნდა მოეტანა და ქაღალდებით დატვირთული
უკან წაეღო. ამ სამუშაოში მას აძლეოდენ კვირაში 1 მან.
50 კაპ.

თომა დილით ოთხ საათზე უნდა ამდგარიყო, რომ
დროზე მისულიყო სამუშაოთ, მაგრამ ასე ადრე ადგომა მას
სრულებით არ აწუხებდა და დიდი სიამოვნებით მიდიოდა
სამუშაოთ, მეტადრე საფსულში. გზაზედაც და ქარხანას
გარშემოც ის სედავდა ახალ-ახალ, აქამდის უნახავ ფრინვე-
ლებს და მცენარეებს.

ყოველი ახალი ცხოველი სინარულს იწვევდა მასში
და მშვენიერს-კი აღტაცებაში მოჭყავდა ემაწვილი.

თომას სიბერეშიაც-კი ასსოვდა, რა სინარული იკრძო
მან, როდესაც ჰირველათ დაინახა წყალწყალა. სწორეთ
სნახსავი იყო ეს მშვენიერი ფრინველი, რომელიც წელი-
დან ხან თავს ამოჭოიოდა და მსეზე მის ფერად ფრთებს
ბრჭკიალი გაჭქიანდა და ხან წყალში მიიძალებოდა. ამ თვა-

ლის წარმტაც სურათს ძნელათ მოძორდებოდა, სანამ-კი სინათლე იყო.

თომა მკონი არასოდეს არ მიატოვებდა ამ ქარხანას, მაგრამ მამას უნდოდა, რომ შეიღეს რაღაც ხელობა შეესწავლან. თომა ვახდა თუ არა 12 წლისა, მიაბარეს მეჩექმეს ჩარლოს ბეგს, ექვსი წლით. ბეგი თითონ კაი ხელოსანი იყო და შეეძლო კარგათაც ესწავლებინა შევირდისთვის თავისი ხელობა, მაგრამ სმა უუვარდა, ლოთობდა და თავის მავრდებს სასტიკათ ეკიდებოდა. თომა გულმოდგინეთ შეუდგა ხელობის შესწავლას, მაგრამ თავის საუვარელ ცხოველებს ასე ადვილათ ვერ მიატოვებდა. ადრინდელიყოთ აგროვებდა ჭია-ღუებს და ფრინველებს. ბეგი დევნიდა თომას, წამდაუწუმ უხრეკდა ბინას და თუ უძოვიდა ან ყუთს ჰეჭელებით, ან კვერცხებს, ან სხვა რასმე, მაშინვე გაღუგდებდა და კიდევ სცემდა. თომა დიდხანს ითმენდა, მაგრამ ერთ-სულ-კი მოთმინებიდან გამოვიდა.

თომას ჰევადა ერთი საუვარელი ჩიტუნია, რომელიც ბუდიდან ამოეყვანა, გაესარდა და გაეწრთუნა. ემწვილი როდესაც საქმეს მორჩებოდა, დიდი სიამოვნებით ეთამაშებოდა ჩიტს და დროს ატარებდა. ერთხელ თომამ რომ ვახათავა თავისი საქმე და ის იყო აზირებდა სადილის ჭამას და თან ეთამაშებოდა თავის ჩიტუნიას, შემოვიდა ნასვამი ოსტატი; რომ დაინახა თომას ხელში ჩიტი, ისეთი სილა შემოარტეა, რომ საბრალო ბავში წაიქცა და ცხვირ-

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

პირი ჩაინტვირთ. ჩიტუნამ დაიწყო მოუსვენრათ ოთხნობრივად. ბეგმა ისიც დაიჭირა და უდმერთოთ ფეხით გაჰყლიტა.

თომა მივარდა ჩიტს, აიუვანა ხელში და, რადგან ჯერ მკვდარი არ იყო, უნდოდა თავისი სუნთქვით მოეცოცხლებინა, მაგრამ ჩიტი მოკვდა. ეძაწვილი უარეს ცუდს აიტანდა, ოღონდ-კი იმ უდმერთოს მისი საუვარელი ჩიტი არ მოეკლა. ფრინველს რა დანაშაული ჰქონდა, რომ ასე უწყალოთ მოჰკლა? თომამ გადასწვეიტა გამოსულიყო მეჩქემესგან, მაგრამ დედ-მამა არ აძლევდა ნებას. ამ ამბავს შემდეგ თომას დიდხანს არ მოუხდა ამ საძაგელ კაცთან ყოფნა. პატარა ხანს შემდეგ თომამ მიიუვანა იქ ორი თხუნელა. ესენი ქუდში უსხდენ, მათი ზოგნა ძნელი იყო, მაგრამ ბეგმა მინც იზოგა და დაუხოცა, თომა-კი მიტყუება და განკლო. მერე ბეგი ძლიან ნანობდა, რომ თომას ასე სასტიკათ მოეკცა, რადგან კაი საქმის მცოდნე დაჰკარგა. ბოლოს ემუქრებოდა კიდევ, ვინივლებ რომ პირობას გადაუდქიო, დედ-მამაც ბევრს ეხვეწებოდა, ბინას ნუ მოიძლიო, მაგრამ ეძაწვილმა აღარ მოინდომა ამისთანა მხეცთან დარჩენა; ისიც კარგი იყო, რომ სამი წელიწადი გაუძლო ამ კაცს.

თომას რამე ახალი საქმე უნდა ამოერჩია და განიზრახა გემსე მოსამსახურეთ შესულიყო. ამისთვის მამის ნებართვა იყო საჭირო.

მამა არ აძლევდა ნებას და თუმცა თომას ძლიან უნ-

დღა უცხო მხარეები ეჩასა, მინც ვერ ვაბედა მამის უნებურათ წასვლა.

მაშ რა საქმისთვის მოეკიდა ხელი თომას? ვისთვის კითხა რჩევა, ან შველა? მოაგონდა მოსუცებული ბიძა, რომელიც ერთხელ წავიდა მის სამეზობლო ბოძებთან. ამ ბიძაზე ბევრი რამე ვაგონა, იცოდა, რომ ის ცხოვრობდა სოფელში, რომელიც ორასი ვერსის სიშორეზე იქნებოდა. მართალია, ვხა არ იცოდა, მაგრამ რა ვუყოთ, მოძებნიდა, უსათუოთ იპოვებინა; მხოლოდ ფული არ ჰქონდა. აქამდის თავის მონატებს უოკელთვის დედას აძლევდა, სამკვაროთ კი ფული უსათუოთ საჭირო იყო. ერთხელ როდესაც დედა სახლში არ იყო, ჩაიხედა მის უთში, იპოვა იქ ერთი აბაზი და ამოიღო.

თომამ გამოიანგარიშა, რომ სამკვაროთ ხუთი შაური მას სრულიად ეყოფოდა. შაურს მისცემდა ხიდის ფულს და ერთ აბაზს მდინარეზე გადასასვლელს. თან წაიღო ჯაფადანა, ორი ღაზაში, ცოტა ფეხილი და თავისი ახალი ტანისამოსი. ასეთი სამზადისით თომას ვაუდვა ვხას. ვასცილდა სახლს თუ არა, ჩაიცვა თავისი ახალი ტანისამოსი და ძველი-კი დამალა ტყეში. ჩექმები ვაიხადა და ფეხშიძველა ვასწია ჩქარი ნაბიჯით. ერთი შაურით რომ ძეტი ჰქონოდა, კარვით იქნებოდა მისი საქმე. ეძსწვილის დიდი იმედი ჰქონდა თავისი ჯაფა დანისა, მაგრამ ვისაც-კი უთავაზვებდა, იუიღეთო—არაუინ არ ჰკიდებდა ხელს. ბოლოს

საქართველო

საქართველო

სიღთან რომ მივიდა, ერთმა მუშამ იჟიდა ეს ღანს და თომასს მისცა სწორეთ შაური, რომელიც აკლდა. გზასე თომასს შესვდა ორი საეჭვო ჰირი, ერთი კაცი და ერთი დედაკაცი; მათ უნდოდათ თომასს გაცარცვა, მაგრამ ეძაწვილმა თავი დაასწია.

თომა სულ მიდიოდა შეუსვენებლივ. ღამდებოდა. მან იგრძნო საშინელი დაღაღვა, მოუჯდა წუაროს, თან სვამდა ცივ წუაღს და თან ჭამდა თავის ღაღაღს. ცოტა დაისვენა და ისევ გაუღვა გზას; როდესაც დაღამდა, ქალაქიდან კარგა მოშორებული იყო.

ღამე სად გაეთია? უფულოთ ვინ შეუშვებდა? თომამ მინდორში დაინახა თივის სვინი და შიგ შეძვრა, მაგრამ სეირიანათ ვერ დაიძინა: ხან რაღაც ჭია შეუძვრებოდა ქუღ ქვეშ, ხან შიგ უურში ჩაუწრუწუნებდა თავკი... გათენდა თუ არა, თომა გამოძვრა თივიდან და განაგრძო გზა. მალე მივიდა რაღაც ქალაქში. ქუჩები ცარიელი დაუსვდა — ჯერ მალიან ადრე იყო. თომა შესვდა ერთ მუშათაგანს და მასთან გააბა ღაღაღაკი. შეებრალა მუშას უძწეო ეძაწვილი და თავის უგანასწელი შაური მისცა, მერე მუშამ ნახა მიძაღალი დედაკაცები და იმათაც უთხრა: შეძწეობა მიეცით ამ ეძაწვიღსო; დედაკაცებმაც მისცეს ორი შაური. თომა ახლა უფრო ხაღისით — გაუღვა გზას. დაუსვენებლივ მიდიოდა. ვინც შესვდებოდა ევეღას გზას ჭკითხავდა და იმედი ჭქონდა, რომ მალე მიასწევდა მისანს, მაგრამ აქაც ჰირუტევე-

ქართული
ლიბრერი

ბის სიუვარულმა კინაღამ დიდი უსიამოვნება დაატყნა თავს. ტყეში რომ გაიარა, შეამჩნია შვენიერი ზატარა ფრინველები კმელი კუდით. ის იყო თომა შედგა, რომ უფრო კარგათ გაემიჯნა — ფრინველებმა ერთი ხიდან მეორეზე სულ უფრო და უფრო შორს დაიწვეს გადაფრენა. თომა გამოუდგა ამ შვენიერ ფრინველებს. ერთბაშად ვიღაცამ კისერში სტაცა ხელი.

— შენ აქ სხვის ტყეში რას აკეთებ? მიხვეყე, რა გაქვს კამოკრული?

უცნობმა გაუხსრიკა თომას შეკრული და რა დარწმუნდა, რომ არაფერი არა ჰქონდა, გაუქცა და უთხრა: კვლავ არამც და არამც სხვის ტყეში არ გაიარო, თუ არ გინდა, რომ ცხენები ამოგაყოფინონ თავიო. ეს უცნობი კაცო იყო ტყის მკველი.

საღამოს ეძწვილმა მიასწია ბიძის სოფლამდის და მი-სი სახლიც იზოვა. თომას გაუმტყუნდა იმედები, ტყუილათ მოიქანცა მოგზაურობით, ბიძა კარგათ არ დაუხვდა, ეგონა, რომ ეძწვილს ეძმაკობა რამე ჩაუდენია სახლში და იმიტომ გამოქცეულა.

თომამ დაისვენა თუ არა, დაიწყო თავის დედ-მამასე ფიქრი, საწულები ახლა უთუოთ როგორ სწუხან, მოუსვენრათ არიან, მოწეენილნიო... მოუნდა თომას სახლში დაბრუნება, მაგრამ როგორ? საბრალოს ორი-სამი გროძის მეტი არ დარ-

საქართველო
ეროვნული
იბრერი

საქართველოს
ეროვნული
იბრერი

ქართული

საგარეო საქმეთა

ჩენოდა. თომაძე ერთი ღამე გაატარა ბიძასთან და ძეგორე დღეს გამოუცხადა, ხვალ სახლში მინდა დაუბრუნდეო. ბიძას ისე გაეხარა, — მოვიშორებ ეძაწვილსო, რომ გვისთავის საკმაო ფული მისცა. თომაძე შინ მშვიდობით დაბრუნდა, მხოლოდ ერთი რამ შეემთხვა: გიჟი ხარი შესვდა და იმით გადურჩა, რომ სეხე ატოცდა.

მთელი კვირის მოგზაურობას შემდეგ თომას შინ მისვლა ეძნელებოდა.

— სად დაეთრეოდი, შე მანწანწალა? ამ კითხვით დაუხვდა დედა. ძეგორე დაუწყო ვეგდრება, რომ დაუკითხავთ ფული ამოეღო უულაბიდან, და თუცა ეძაწვილმა დაუბრუნა ფული, დედა მანც ვეგდრებას არ იშლიდა. ის ძალას ატანდა, რომ თომას ჩექმის კერვისთვის მიეყო ხელი, მაგრამ ეძაწვილი სულ იმას ფიქრობდა, რომ როგორმე გეპით ემოგზაურა. იმის მაგიერათ, რომ წასულიყო და ვინმე მეჩქეპე ემოვა, რომელიც მას შევირდათ აიუვანდა, ის წავიდა ნავთსადგურში და საძი დღის განმავლობაში ხან ერთი გემის ჰატრონს ეხვეწებოდა და ხან მეორისას, ამოუვანეთო საძმუშავთ. მაგრამ არავინ კისრულობდა ეძაწვილის გემზე აუკანას, ასე რომ თომაძე ძალაუნებურათ ისევ მეჩქეპეს მიეზარა. ამ მეჩქემის ვაჭრობა თან-და-თან ცუდათ მიდიოდა, ასე რომ შევირდები თითო-თითოთ დაითხოვა და თომაძე წავიდა ნავსადგურში საძმუშავთ. მან იქ გაიცნო ერთი გემის მოსამსახურე, რომელიც, ბევრ თხოვნას შემდეგ, დათანხმ-

და, გემსე ეძსწვილი დანებალა. ამ კვარი ამბავი სშირათ მო-
მსდარა. რომელიმე ღარბი მუძს უნდა ამერიკაში გადასას-
ლება და გზის უუელი-კი არა აქვს, მაშინ ის გემსე
იძლებს; როდესაც კეპი გავა შუა სღვაში, საწვალე მუძს
გამოვა თავის საფარდიდან და დაუწეებს კეპის უფროსს ხვეწ-
ნას, მუდარებს, მანატე და მშიერს ნუ მოძელამო. კეპის
უფროსიკ მანტიებს და მუძს ამნაირათ მივა ამერიკაში. ჰატა-
რა თომასსაც ასე უნდოდა, მოქცეულიყო.

სამი დღე და ღამე თომას იწვა ჭანებ ქვეშ და იკვებე-
ბოდა წელითა და გამხმარი ჰურით. მაგრამ ტეულიათ და-
იტანჯა თავი, განარვა ვერ მოახერხა; ის იყო, კეპი უნდა
დამრულიყო და თომას გულის წადილს მისწეოდა, რომ ამ
დროს გემსე მოვიდა ჰოლიცია, რომელიც ვიდაც გაქცეულ
ავასკებს დაეძებდა. კეპის მოსამსახურემ, რომელმაც დამ-
ლა ეძსწვილი, დაუწეო თომასს ხვეწნა, გადმოსულიყო კეპი-
დან; ჩამოვიდა თომას კეპიდან თუ არა, კეპი დამირა და
ეძსწვილი ჰირში ჩალა გამოვლებული დარჩა.

სოკავერ თომას ბედნიერ დღეებსაც შედაკდა. მეჩექქე,
რომელსაც ასლა დაუღვა თომას, არ ჰგავდა ადრინდელ ხე-
ლოსნებს. ის ნებას აძლედა თომასს, თავისუფალ დროს
რაც იამებოდა ის გაეკეთებინა, და თომას სულით და გუ-
ლით თავის ცხოველებში და მკენარეებში იყო. თავის
სასლს უკან, სადაც ადგილი ნავით სავსე იყო, ეძსწვილმა
გააძენა მძვენური ბატანიური ბალი. აქ ყოველკვარი მკენა-

საქართველოს
საზოგადოებრივი

რე მოიხლოვებოდა, რაც უფრო იშვიათი იყო, და ეველასი თითო ძირი ჰქონდა. მესობლები, რომელნიც აქამდის დაცინოდნენ თომას და ასირებულ ბავშვთ მიანხდათ, ასლა ვერ დამტკებარიუვენ მისი მშვენიერი ბაღით. თომას ძალიან ასინმოვნებდა თავისი გაძენებული ბაღი, მაგრამ კიდევ უძებნათ წიგნები.

სძირათ დადგებოდა წიგნების დუქნის წინ და თუ შეამჩნევდა ისეთ წიგნს, რომელიც შეეძლო თავის ნამუშავარი ფულით ეყიდნა, მაშინვე იყიდდა. აგრეთვე ეიდულობდა ყოველ დღე იაფ-ფასიან განეთს, სადაც ბუნების-მეტყველების ამბები ბევრი ეწერა. ამას რომ მეტი დრო და ფული ჰქონოდა, ვინ იცის, რამდენ წიგნს შეიძენდა, მაგრამ კარგი წიგნების შოვნა უფულთ ძნელი იყო...

თომას ძალიან უყვარდა იმ დუქნის წინ დგომა, სადა სელაფურათ გაკეთებული ფრინველები და ცხოველები იყო ფანჯარაში ჩადგმული. იმდენს უყურებდა და ტკებოდა მათი შვენვირობით, რომ მოინდომა თითონაც ეკეთებინა ასეთები და სცადა ერთსელ თსუნელის გაკეთება. მართლათაც კარგათ გამოუვიდა.

ასე იხრდებოდა თომა, სან ლუკმა ზურისთვის მუშაობდა და სან იძენდა ცოდნას ბუნების-მეტყველებიდან. მეთვრამეტე წელში რომ გადადგა, ამ დროს ჯარის კაცებს აგროვებდნენ და თომაც შევიდა ჯარში. მთელი დღეები უნდებოდა ვარჯიშობას. მათი წესები სასტიკი იყო და ვინც არ

ასრულებდა — სასტიკათ დანისჯებოდა. თომამ ეს კარგათ იცოდა. ერთსელ შვენირ მხიან დღეს გამოიუხანეს თომა სსკა ჯარის კაცებთან ერთათ მინდოლში. როდესაც ესენი მწუბობათ მიდიოდენ, ამათ თავსე გადუფრინდით დიდი შავი ზეჟელა, რომლის მსგავსი თომას ჯერ არ ენახა. სულ დაავიწუდა თომას სად იყო, ან რას აკეთებდა და საჩქაროთ გამოუღა ზეჟელას. აი, ეს არი ახლა ქუდს დაფარებს, დაიჭერს... ამ დროს ვიღაცამ სტაცა კისერში ხელი. თომამ მოინგდა და დაინახა თავისი უფროსი და ოთხი ჯარის კაცი თოფებით.

— რას აკეთებ? დაუფვირა სასტიკათ უფროსმა.

— რას ვაკეთებო? ვიჭერ.

— ვის იჭერ? ეშმაკს ხომ არა?

— არა, ეშმაკს-კი არა, იმისთანა ზეჟელას ვიჭერ, რომელიც მე ჯერ არ მინახავს!

— შენ გეტყობა ვაკეთებულხარ! ვარჯთშობის დროს გამოვარდები და დასდეგ ზეჟელებს. დამაცა, გიჩვენებ მე შენ სეირს! წაიუხანეთ, დამწუვდიეთ ახლავე.

თოფებიანი ჯარის კაცები მოეხვიენ თომას და წაიუხანეს დასამწუვდევათ. ამას მოელოდა მძიმე სასჯელი, რომ არ გამოხსარლებოდა ორი ქალი, რომელნიც ამ დროს დასეირნობდენ ერთ ჯარის ოფიცერთან. ქალებმა მიაქციეს უურადლებ დაჭერილ ეძაწვილს და ოფიცერმა გამოჰკითხა ჯარის უფროსს დაჭერის მიზეზი; ქალები გამოეხსარლენ

და ოფიცურს ანატეებინეს თომასთვის. ამას შემდეგ თომას სამსახური კარგათ მიდიოდა, ისე რომ სამსახურის ვადა რომ გაუთავდა — არც-კი უნდოდა თავის ხელობასე დაბრუნება. ანირებდა კიდევ სამხედრო სამსახურში შესვლას, მაგრამ დედა არა ჰქნა და თომა გახდა მამის თანამემწეთ, რომელიც იყო კვლევის მნათეთ. ამ ხელობასე ორი წელიწადი დაჰყო და მერე რაღაც მიხეხის გამო თავი დაანება. ზატარა ხანს შემდეგ თომა წავიდა სხვა ქალაქში და მიებარა მეჩქემეს, რომელთანაც დილის ექვსი საათიდან საღამოს ცხრა საათამდის მუშაობდა. მაგრამ აქაც მანაც შოულობდა იმდენ დროს, რომ მოკვროვებინა სხვა-და-სხვა ცხოველები: ჭიები, მატლები, რწყილი-უბრიები და სხვა, თუმცა ამის გამო აქც ბევრი უსიამოვნობა ჰქონდა.

თომამ ხელ-მეორეთ დააბირა ამერიკაში წასვლა და მოახერხებდა კიდევ წასვლას, რომ არ გაეცნო ერთი ახალგაზდა ქალი, რომელიც შეიყვარა; ქალმაც მოიწონა ეძიწვილი და ჯვარი დაიწერეს.

თომა მამინ 23 წლისა იყო და ამ დროიდან ცალკე დაიწყო ცხოვრება. საკუთარი სახლი, საკუთარი ოჯახი გამიბართეს ამ ახალ ჯვარდაწერილებს და დევის იქით ვერავინ დაუშლიდა თომას ცხოველების მოკვროვებას და სახლში შემოტანას.

ზირიქით, ცოლი გახდა მისი მეგობარიც და თანამემწეც, არა თუ უძლიდა, თითონაც. მკვლიდა თომას.

ხომ ნახეთ, ეძაწვილებო, რომ თომა ედვარდი თითქმის დაბადებიდანვე ებრძოდა ცხოვრებას; მას არც აღზრდა ჰქონდა სეირიანი, არც წიგნები, მისი დარბი თჯახი ეოველ დონისძიებით უშლიდა ეძაწვილს, რომ ის თავის სეუვარელ საქმეებს არ გაეტაცნა, ლანძღავდა, სკედა კიდევ — ცხოველები და ძკენარეები რათ გეუვარსო, მაგრამ თომა თავისას არ იშლიდა და ბოლომდის გაიტანა თავისი გატაცებითი სიუვარული.

ეს ძალა ეძაწვილში ბუნების სიუვარული იყო.

შეძღვე რა გააკეთა თომა ედვარდმა — შევიტყობთ შორე მოთხრობიდან, რომელსაც ეძაწვიან «მენექსე — ბუნების მეტეველი».

ანასტ. მწერელისა

უწინდელი სმოველები.

ენი დედამიწა, ჩემო მკითხველო, წარმოადგენს ერთ დიდ სცენას და ყველა ის მცენარენი და ცხოველები, რომლებიც ოდესმე ყოფილან ან დღეს არიან, ამ სცენის მსახიობებს. სხვა-და-სხვა გვარი არსებანი გამოდიან ამ სცენაზე ბუნების წინაშე ე. ი. იბადებიან, იზრდებიან, ცხოვრობენ რამოდენიმე ხანს, მრავლდებიან და შემდეგ სამუდამოთ ჰქრებიან. ამ გამქრალ არსებათა შორის არიან ისეთებიც, რომლებიც სრულებით ამოწყვეტილან, გადაშენებულან და არაერთარი შთამომავლობა აღარ დაუტოვებიათ. როდესაც ჩვენ ეუყვირდებით ჩვენი დედამიწის აწმყოს, ჩვენ სრულებით გვაფიწყდება, რომ დედამიწას ძალიან გრძელი ისტორია აქვს. იყო ისეთი დრო, როდესაც დედამიწის ზურგზე არც ერთი ადამიანი არ არსებობდა, მაგრამ სიცოცხლე მაინც დულდა და გადმოდიოდა; ქვეყანას ამშვენებდნენ თვალ-გალუწედნელი და დაბურული ტყეები, ურიცხვი ლამაზი ტბები და მდინარენი; ყოველივე ეს შეადგენდა სხვა-და-სხვა ცხოველების სრულ სამფლობელოს. ამ ცხოველთა შორის იყვენ ბევრი ისეთები, რომლებიც ნამდვილ ზღაპრულ არსებებს მოგაგონებსთ. თუკი ეს ცხოველები აღარ არიან დღეს დედამიწის ზურგზე, მაშ საიდან ვაიგვს, რომ ისინი წინეთ ყოფილიყონო, იფიქრებს ზოგი მკითხველი. მეცნიერებამ ბევრი რამ გამოიკვლია, ბევრი რამ აუხსნა ადა-

მიანს და მანვე გაიგო სხვათა შორის, თუ როგორი არსებანი ცხოვრობდნენ უწინდელ დროში ჩვენი დედამიწის ზურგზე. მეცნიერების იმ ნაწილს, რომელიც იკვლევს უწინდელი დროის არსებებს, ეწოდება პალეონტოლოგია. პალეონტოლოგიამ დაანახა ადამიანს, რომ უძველეს დროს ისეთი ცხოველები არსებობდნენ დედამიწის ზურგზე, რომელთა შესახებაც ბევრს ჩვენთან არაერთი წარმოდგენა არ გააჩნია. მართალია, ეს ცხოველები აღარ მოიპოვებინა დღეს დედამიწეზე, მაგრამ სამაგიეროდ დარჩენ მათს შემდეგ ისეთი ნიშნები, რომლებიც გვატყობინებენ, თუ როგორი სახით იყვნენ ეს გადაშენებული ცხოველები. ასეთ ნიშნებს წარმოადგენდნენ ძვლები. როდესაც რომელიმე ცხოველი კედება, მისი ხორცი და სხვა რბილი ნაწილები იხრწნება, ლპება და ქრება, ძვლები-კი რჩება და, თუ ალაგი აყალოიანი იქნა, დიდხანს ინახება ძალიან. ხშირათ ძვლები გაქვევდებიან ხოლმე და მაშინ ხომ ათასი წლოვით ინახებიან. ასეთი ძვლები ინახებიან მიწაში და ამ ძვლების მიხედვით და შესწავლით მეცნიერებამ გაიგო, თუ როგორი უნდა ყოფილიყვნენ ის ცხოველები, რომლების ჩონჩხსაც ეს ძვლები შეადგენდნენ. გადამეწინებული ცხოველების ძვლებს ბევრგან პოულობდნენ სხვა-და-სხვა ქვეყნებში და წინეთაც პოულობდნენ, მაგრამ წინეთ ყურადღებას არ აქცევდნენ,-- ან ვერ გაეგოთ, რა იყო, ან რა ცხოველებს ეკუთვნოდა ის.

მაგრამ ეს ძვლები დასაბუთებით შეიწავლა საფრანგეთის გამოჩენილმა მეცნიერმა, კუვიემ, რომელიც—მეთერთმეტე საუკუნის ბოლოსა და მეცხრამეტეს დასაწყისში ცხოვრობდა, დაწერა დიდი თხზულება და დაამტკიცა, რომ ძველათ ცხოვრობდნენ სხვა-და-სხვა უზამზარი ცხოველები, რომლებიც დღეს აღარ არსებობენ დედამიწაზე. ამგვარ ცხოველთა შორის ერთი უპირველესი ალაგი უჭირავს იხთიოზაერს. იხთიოზაერი წარმოადგენდა დიდ ცხოველს, რომელიც ერთის მხრით თევზსა ჰკავდა, მეორე მხრით ქვემძრომს; თანით ის მოგავიწყებდათ თევზს, თავი-კი ხელიკისა ჰქონდა მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ხელიკის თავი ერთიცახება, იხთიოზიერის თავი-კი

სიგძით თითქმის ერთი საყენია და სიმაღლით კი არაზინზე მეტი. პოყუნილობით იხთიოზაერის ტანი წააგავდა თითისტარს: კისრიდან მოყოლებული შუა წენამდე ტანი თანდათან სხვილდებოდა. შუა წერიდან კი წვრილდებოდა და თავდებოდა გძელი და ფართე ბოლოთი, რომლის საშუალებითაც იხთიოზაერი საუცხოვოთ დაცურავდა ტბებში. იხთიოზაერები ერთი მეორისაგან განირჩეოდნენ როგორც სიდიდით ისე თავის მოყუნილობით, მაგრამ საშუალო რიცხვით იხთიოზაერის სიგძე იყო სამი საყენიდან ექვს საყენამდე. კისერი იხთიოზაერს თითქმის სრულდებით არა ჰქონდა და თავი პირდაპირ უერთდებოდა ტანს. ტანზე ეკრა ისეთივე კანი, როგორც ვეშაპს და საზოგადოთ ეს არსება ვეშაპს ძალიან წააგავდა. თვალები იხთიოზაერს იმოდნა ჰქონდა, რომ ერთი თვალის აწვეა ადამიანს გაუჭირდებოდა. პირი-კი იმოდნა ჰქონდა, რომ ადამიანი თავისუფლათ დაეტეოდა შიგ. სისხლი მას ისევე ცივი ჰქონდა, როგორც თევზებს, მაგრამ თევზისაგან მით განირჩეოდა, რომ ლაყუჩები არა ჰქონდა. ჰაერს ისუნთქვდა ცხვირის ნესტოებიდან, რომლებიც თვალების ცოტა ქვემოთ იმყოფებოდნენ, და აქედან ჰაერი ჩადიოდა ფილტვებში. ამიტომ თუმცა იხთიოზაერი ზღვაში ცხოვრებდა, მაგრამ ზღვის სიღრმეებში არ ჩადიოდა, არამედ ზედა პირი და ნაპირები უყვარდა და, როდესაც ჰაერი დაჭირდებოდა, თავს მალლა ამოჰყოფდა, ჩაისუნთქავდა ბლომით და შემდეგ ისევ ჩაიმალებოდა. იხთიოზაერის საზრდოს შეადგენდნენ თევზები. იხთიოზაერი მიუხედავად თავისი უზარმაზარი ტანისა სწრაფი ცხოველი იყო, წამწვეტებული თავით ის მარდათ აპობდა წყალს, ფართე ბოლოს ნიჩბის მაგიერათ ხმარობდა და ზღვის თევზებს მუსრს ავლებდა. რაკი ერთხელ მოაელებდა პირს თავის მსხვერპლს, ევლარ გადურჩებოდა უკანასკნელი, რადგანაც იხთიოზაერს დიდი და წამწვეტებული კბილები ჰქონდა. კბილების რიცხვი ორასზე მეტი იყო და ღრანტები იხთიოზაერს იმდენათ მაგარი ჰქონდა, რომ ადამიანისათვის თუ მოექირა, შუაზე გაწყვეტდა, მაგრამ მაშინ, როდესაც იხთიოზაერები ცხოვრობდნენ, დედამიწაზე არც ერთი ადამიანი არ

არსებობდა. რა გვართ მრავლდებოდნენ იხთიოზაერები? ეს კითხვა დღემდე არ იყო გამორკვეული; რადგანაც ჩვენი დროის ნიანგი კვერცხებსა დებს, ამიტომ ზოგიერთი მეცნიერი ამტკიცებდა: იხთიოზაერიც კვერცხების საშუალებით მრავლდებოდა, მაგრამ დღეს უმეტესობა იმ აზრის არის, რომ იხთიოზაერი კვერცხებს არა დებდა, არამედ ცოცხლათ ზადედა პატარა იხთიოზაერებს. იხთიოზაერი თითქმის მთელს დედამიწაზე იყო გავრცელებული, რადგანაც მის ძელებს დღეს დედამიწის ყოველ კუთხეზე პოულობენ: ამერიკაში, ევროპაში, აზიაში, ავსტრალიაში და აფრიკაში. იმ დროს, როდესაც იხთიოზაერები ცხოვრობდნენ, დედამიწაზე ჰაერი გაცილებით უფრო თბილი იყო, ვიდრე დღეს არის; იხთიოზაერებსაც ეს თბილი ჰაერი უყვარდათ. ჰაერი თან-და-თან გაცივდა, დედამიწაც ნელა-ნელა შეცივდა, ახალ პირობებში იხთიოზაერებმა ვეღარ გაძლეს და ნელა ნელა ამოწყდნენ.

იხთიოზაერთან ერთ დროს ცხოვრებდა მეორე უზარმაზარი ცხოველი პლეზიოზაერი, რომელიც ტანით კუხს გაიდა, თავით და კისრით-კი გველს. პლეზიოზაერის ძელები თავდა პირველათ აღმოაჩინეს მიწაში 1821 წელს. მას აქეთ დაუწყეს ძებნა სხვა-და-სხვა ალბას პლეზიოზაერის ძელებს და დღემდის ბევრჯერ იპოვეს. პლეზიოზაერის კისერი ჰქონდა ძალიან გძელი და წერილი; რადგანაც ააეთი კისერი დიდ თავს ვერ დაიკაებდა, ამიტომ პლეზიოზაერს თავი პატარა ჰქონდა. ტანი ბოლოვდებოდა პატარა კუდით, რომელიც მას ცურვაში ძალიან ნაკლებათ შეელოდა; სამაგიეროდ მას ჰქონდა ოთხი ფარფე ფეხები, რომლების შემწეობითაც პლეზიოზაერი საუცხოვოთ დასურავდა. საზოგადოთ პლეზიოზაერი იხთიოზაერზე პატარა იყო; შუათანა რიცხვით მისი სიგძე ორ საყენს არ აღემატებოდა, მაგრამ ზოგიერთ ალბას იყვენ ისეთი პლეზიოზაერები, რომლებიც ხუთ საყენსაც აღემატებოდნენ სიგძით და იხთიოზაერებს არ დაუვარდებოდნენ. პლეზიოზაერიც ზღვაში ცხოვრებდა, მაგრამ ლაყუჩები არ გააჩნდა და ჰაერს პირ-და-პირ ფილტვებში ისუნთქავდა. ამიტომ დიდხანს წყალში გაძლება მას არ შეეძლო და

მის საყვარელ ბინას ზღვისა და მდინარეების ნაპირები შეადგენდნენ. და მის უმთავრეს საზრდოს თევზები, მაგრამ რადგანაც თევზით სწრაფი ცურვა მას არ შეეძლო, ამიტომ იძულებული იყო, მაღალ ლერწამში დამალულიყო ხოლმე და იქიდან ეთვალთვალა თავისი მსხვერპლისათვის. საშიშარ მტერს მისთვის იხთიოზაერი წარმოადგენდა. უკანასკნელს პლევზიოზაერი ვერას აკლებდა, რადგანაც კბილები პატარა ჰქონდა, ღრანკები სუსტი, იხთიოზაერი-კი თავისი წვეტიანი კბილებით უცებ წააგლეჯდა ხოლმე პლევზიოზაერს კისერს. ამის გამო პლევზიოზაერი ყოველთვის ერიდებოდა ხოლმე იხთიოზაერს, მაგრამ როდესაც უცაბედათ შეხვდებოდა, ყოველთვის ილუპებოდა, რადგანაც იხთიოზაერი მასზე გაცილებით სწრაფი იყო და მალე დაეწეოდა ხოლმე. როგორც იხთიოზაერები, ისე პლევზიოზაერებიც უძველეს დროსავე ამოწყდნენ და, როდესაც ადამიანი მომრავლდა ქვეყნიერობაზე, პლევზიოზაერი სრულებით აღარ არსებობდა.

ამ ორ ცხოველზე გაცილებით გასაკვირალი იყო დინოზაერი, რომელიც წარმოადგენდა ქვემძრომ ცხოველს და ერთის მხრით ჩვენი დროის ნიანგს წააგავდა, მეორე მხრით ფრინველს. დინოზაერს ჰქონდა გძელი კისერი და პატარა თავი, რომელიც წააგავდა გველის თავს; სხეილი და მორგვალეზული ტანი ბოლოვდებოდა გძელი და სხეილი კუდით. დინოზაერს ჰქონდა ოთხი ფეხი და ხან წყალში ცხოვრებდა, ხან-კი დედამიწაზე. მის ერთათ ერთ საზრდოს შეადგენდა მცენარე და სხვათა შორის ამით განირჩეოდა ის ორ შემთხვევაში განხილულ ცხოველთაგან. სიგძით ზოგიერთი დინოზაერი უღრიდა ცხრა საყენს, სიმძიმით-კი ათას ორას ფუტს, ზოგი-კი უფრო პატარა იყო და ორ საყენს არ აღემატებოდა. უკანა ფეხები მას უფრო გძელი ჰქონდა, ვიდრე წინა ფეხები და ამიტომ მართო უკანა ფეხებზე დგომა და სიარულიც შეეძლო წინა ფეხების დაუხმარებლათ. მტრისაგან თავის დასაცავათ მას არ გააჩნდა არაერთარი, იარაღი და ამიტომ ეს უზარმაზარი არსება საშინელი მხთალი იყო.

მაგრამ ღრთა განმავლობაში დინოზავრი საშინლათ მომრაველდა დედამიწის ზურგზე, ზოგიერთ ალაგას ბალახის ძოვას თაეი დაანება და ხორცეულს მიჰყო ხელი. ასეთმა ცხოველებამ დინოზავრი ნელა ნელა შეცვალა, და ამიტომ ხორცის მკამელი დინოზავრი განირჩეოდა ბევრში იმ დინოზავრისაგან, რომელიც ბალახით საზღოობდა; ტანი მათ ორივეს ერთნაირი ჰქონდა, მაგრამ ხორცის მკამელ დინოზავრი აღჭურვილი იყო მაგარი და მწვეტიანი კბილებითა და კლანჭებით; რადგანაც მას ხშირათ ბრძოლა ჰქონდა იმ გარეულ ცხოველებთან, რომლებიც მის საზრდოს შეადგენდენ, ამიტომ ის გაცილებით უფრო გულადი, გამბედავი და მასთან მარდი და სწრაფი იყო თავის ბალახის მოყვარულ სახლისკაცთან შედარებით. ზოგიერთ დინოზავრს შუბლზე ორი მაგარი და მწვეტიანი რქა ჰქონდა და ამით მკირეოდნათ წააგავდა ახლანდელ მარტო-რქას. საზოგადოთ დინოზავრთა სამეფო იმდენათვე დიდი და მრავალფეროვანი იყო, როგორც დღეს ფრინველთა სამეფო. ფრინველებში დღეს ერთი ძალიან პატარაა, როგორც მაგალითათ სკვინჩა ჩიტე; მეორე ძალიან დიდი როგორც მაგალითათ სირაქლემა; ერთი მარტო მცენარეულთ საზრდოობს, მეორე ხორცეულთ და სხე. ამ გვართვე განირჩეოდენ ერთი-მეორისაგან სხვა-დასხვა კუთხის დინოზავრებიც. დინოზავრების შემდეგ დედამიწის ზურგზე ნელა ნელა ჩნდებან და მრავლდებიან სხვა-დასხვა გვარი ძუძუმწოვარი პირუტყენი. ღრთა განმავლობაში დინოზავრები და საზოგადოთ უზარმაზარ ქვემძრომთა სამეფო გადაშენდა და მათი ალაგი დაიჭირა ძუძუმწოვართა სამეფომ. უძველეს დროს, ჯერ კიდევ სანამ ადამიანი დაიწყო ცხოვრებას დედამიწაზე, პირუტყეთა სამეფო ძალიან დიდი იყო და შეიცავდა ბევრ ისეთ ცხოველებს, რომლებსაც ადამიანმა ვეღარ მოუსწრო, ისინი სამუდამოთ ამოწყდენ და მათს ოდესღაც არსებობას მათი ძელები მოწმობენ. ასეთ პირუტყეებს ეკუთვნოდა ტინოცერი, რომელიც განსაკუთრებით ჩრდილოეთ ამერიკაში ცხოვრებდა. ტინოცერი წააგავდა ერთის მხრით მარტო-რქას, მეორე მხრით სპილოს. მისი სიგზე უდ-

რიდა თითქმის ორ საყენს, წონა-კი ას ორმოც-და-ათ ფუტს. ფეხები იმგვარივე ჰქონდა, როგორც სპილოს. პატარა თვალები ღრმად იყვენ ჩამალული ძვალში, მას ჰქონდა ორი დიდი ზედა კბილები, რომლებიც მამალს უფრო განვითარებოდა, ვიდრე დედალ ტინოცერს. ეს კბილები ტინოცერის საბრძოლველ იარაღს წარმოადგენდნ. შუბლზე ტინოცერს ჰქონდა რქები—ზოგს ექვსი, ზოგეს ორი. ტინოცერები ცხოვრობდნ ჯოგებათ; მათ საზრდოს შეადგენდა ბალახი და რადგანაც ბალახი ბლომად იყო ქაობიან ადგილებში, ამიტომ ტინოცერების საყვარელ საძოვანს ქაობიანი ნიადაგი შეადგენდა. თავის ტენი ტინოცერებს ძალიან პატარა ჰქონდათ, აქედან ცხადია, რომ ტინოცერი მეტათ ბრიყვი, უგუნური და მოუხეშავი ცხოველი იყო. საზოგადოთ უწინ რაც უფრო დიდი ტანის იყო ცხოველი, მით უფრო პატარა ტენი ჰქონდა. შემდეგ და შემდეგ ცხოველები თანდათან განვითარდნ, რამაც გამოიწვია ერთის მხრით ტანის დაპატარავება, მეორე მხრით ტენის გაზრდა.

ა. გამანთქელი.

(შემდეგი იქმნება)

ყადის სამართალი.

სრბეთის ქვიძიან უდაბნოს მხლობლათ, ერთ ზატარა ქალაქის შესავალში, იჯდა ზატარა ბიჭი იუსიფი, ინდის სურმის გამყიდველი, და გაიურებოდა იქით მხარეს, საიდანაც უნდა მოსულიყო ქარავანი. მუქლემეების სრინწიანი ვვირილი თან-და-თან ახლოვდებოდა და მალე ქალაქში შემოვიდა ერთი-მეორესე გადაბმული დატვირთული აქლემები. მუქლემეებმა ემაწვილს, რომ წინ გაუარეს გადუნადეს რამდენიმე ფარა.

ბევრი მათგანი შებრალებით უეურებდა ზატარა ობოლს, რომლის მამას ერთ დროს რამდენიმე აქლემი ჭეკვდა და ქვიძიან უდაბნოში არა ერთხელ დაჭეკვდა უვნებლათ ქარავანი. მაგრამ ერთხელ ამ კაცს უბედურება დაატედა და ამ უდაბნოში მთელი თავისი სიმდიდრით დაიღუპა უეცრათ ამოვარდნილ ქარისაგან, რომელიც ქვიძიან უდაბნოში არ სოკავს არც ადამიანს და არც ცხოველს და ცხელ ქვიძიში მარხავს მათ.

ოუსიფი ძინც სულ იმ დღეებში იყო, რომელიც იმდროის და ქარავანი ატაროს უდაბნოში. ასეა ეოველთვის: მესღვაურის შვილს ზღვა უყვარს, თუმცა მისი მამა სღვის სვირთებმა ჩანთა. ოუსიფიც იწვევდა ქვიშიან უდაბნოსკენ, თუმცა იცოდა, რომ მამა მისი იყო ამ უდაბნოში ჩაფლული.

ეოველ დღე, შუადღისას, როდესაც ძალიან ჩამოცხებოდა და ვაჭრები დაკეტავდნენ სოფელ თავის დუქნებს, სურმის ჰატარა გამოიდგელი წავიდოდა ქალაქის ბოლოს, საიდანაც უნდა შემოსულიყო ქარავანი და დაუიქრებელი გაეურებოდა თვალ-გაუწვდენელ ქვიშიან უდაბნოსკენ, რომელსედაც ათას საოცარ რამეებს თხრობულობდნენ.

ემსწილი შეცქეროდა ამ ახლათ გავლილ ქარავანს და გულში ამბობდა: შევიძლებ როდისმე თუ არა, რომ ამისთანა აწოწილი ზირუტევი შევიძინო. ერთ მეაქლემეს ეთქვა მისთვის, რაც უნდა უვარგისი აქლემი შევიძინო, ას ოქროთ დავიჯდებო, და კარგის ეიდვის ფასი—სამ ერთი-ორათ მეტი იქნებოდა... ემსწილმა ხელი ქუდისკენ გაიწია, მას ჭკონდა იქ შენახული მხოლოდ ერთი ოქრო—რა განდება ეს ერთი ოქრო! ამისთანები რამდენი მოუნდება! დასწვდა, აიღო ნახუქარი გრომები და ნაღვლიანათ გაჭევა ქარავანს, რომელმაც ძაღვ შეუსვია ვიწრო ქუჩაში.

უეცრათ ემსწილმა შიშველად ფეხი რაღაცას მაგარს წამოჭრა ქუჩის მტკვრში. მაშინვე დასწვდა და აიღო მწვანე აბრეშუმის მათით მოქარგული ფულით სავსე ქისა.

ქუჩაში არაკინ იყო, ვერავინ დაინახავდა იმის ნახევან ქისას, ვერც ვერავინ შეიტყობდა თუ თვითონ არ გააძვებდა... გააძვებდა თუ არა?

იუსიფი მივიდა თავის ბინას ქალაქის შესავალში, იქ დიდ ხანს იჯდა და ფიქრობდა, თუ როგორ მოქცეულიყო, თან ქისას გულზე ივრავდა. მერე რა მძიმე იყო ეს ქისა! იუსიფი ვერ ბედავდა ამოეღო საუნჯე და დაეთვალა; მაგრამ ქისა ისეთი მძიმე იყო, რომ ეტეობოდა შიგ ერთი აქლემის საფასურზე მეტი ფული იქნებოდა. გამთავსდოს თუ არა ნახავნი?

ნეტავი როგორ მოქცეოდა მამა ჩემი ამ შემთხვევაში? კითხვა იუსიფმა თავის თავს და ჰასუხათ მიიღო «უეჭველია, ქისის ჰატრონს იზოვიდაო».

მაშ იუსიფმაც უნდა იზოვოს მისი ჰატრონი, უნდა წავიდეს და მოძებნოს.

ბავში წამოდგა და გაიქცა დიდ ქუჩისკენ.

მან არ იცოდა, ვინ დაჰქარგა ქისა, მაგრამ ეჭვი ჰქონდა, ქარავანმა რომ გაიარა, ხმათგანს ვისმეს დაეკარგებოდაო.

სანამ იუსიფი ქარავანს მოეწეოდა, ქუჩაში გამოჩნდა ერთი ძაღალი ოსმალო წილებიან ფარჩის ხალათში გახეული, ცუცხლისფერი ფარჩითვე ჰქონდა თავი შეხვეული, ხელში დიდი ჯოხი ეჭირა და, რომ უფრო სასტიკი

შეხედულობა მიელო, ეოკველ ნაბიჯის გადადგმასე ამ
ჯოხს მიწასე არტყამდა.

— სძენა და გავონება! სძენა და გავონება! დამიგდეთ
ეური ჰატოსანო სალხნო!—უვიროდა ეს კვირი;—ვაჭარმა
ებენ-ახიზმა დაჭკარგა ქისა ორასი ოქროთი. ის ჰირდებს
სახუქრათ იძას, ვინც ქისას გამოუჩენს—უულის სახე-
ვარს. სჯობია მზოვნელმა მიიღოს სახუქარი და ჰატოსანს
კაცათ დაჩქეს, ვიდრე სულ დაისაკუთროს და ქურდათ და-
სახოს ეველამ! ნომ არავის გიზოვით ქისა ორასი ოქრო-
თი? იუზიფმა წამოიძახა:

— მე ვიზოვე ქისა, აი, ნახეთ!—და ემაწვილმა უბიდან
ქისა ამოიღო.

— გამოძევე და ებენ-ახიზი დაგაჯილდოვებს, უთხრა
ოსმალომ. ამ დროს სალხი მოეხვია ამათ, ოსმალომ წა-
იეგანა ემაწვილი და წაჰვიდა, ბევრი უსაქმური წაჭკვეს ამათ.
ზოგიერთნი წინაც გაიქცენ, რომ ეხარებინათ ვაჭრისთვის.
იუზიფს ესმოდა, როგორ ახსენებდა ეველა იძის სახელს.

— იუზიფმა, ხურმის გამჟიდველმა, იზოვა ებენ-ახიზის
ქისა!—უვიროდა ერთი.

— სახუქრათ ას ოქროს დაჭვირდენ.— ამბობდა მეორე.

— ძართალია, დაზირებული არიან ას ოქროს, მაგრამ
ებენ-ახიზი ისეთი კრიჟანგია, რომ მოეკვდება და ერთ ოქროსაც
არავის მისცემს, იძახოდა მესამე.

არ გავიდა ხუთი წამი, რომ ებენ-ახიზის დუქანში მი-

ადენ ეველანი. ერთხმით ეველა გაიძახოდა, ეს ვაჭარი სა-
მსნელი ბუნწიაო.

როდესაც შეიტყო ებენ-ახინმა, რომ მისი ფული უზოვიათ,
დაიწყო იმაზე ფიქრი, თუ როგორ დააძვრინოს თავი, რომ
საზოვნელი არ მისცეს. ხალხი თანაუგრძნობდა ეძაწვილს
და გაჯავრებით უვეიროდა ვაჭარს.

— შე ბებერო კრიჟნგო, ეგეც შენი ქისა, მიუცი ეძაწ-
ვილს დაძირებული!

— ნელა, ნელა! — ბუტბუტებდა მოხუცი ბუნწი, — ჯერ
უნდა ვნახო, ხომ არა აკლია-რა. — და ეძაწვილს ფულის
ქისისთვის გაუწვდინა ხელი. იუხიფმაც მამინვე მისცა.

— კარგი, თქვა ვაჭარმა, ხელი მოუჭირა ქისას და წარ-
ბებ შექმუნით და გაჯავრებით გადახედა იუხიფს. თანაც
ფიქრობდა, «ეს ეძაწვილია და გლახაკი, ამას-გი მოუუხერხებ
რასმესო». და ვაჭარმა განსნა ქისა.

— დათვალე ფული! დათვალე! ევიროდა ხალხი, — ნახე-
ვარი შენ და ნახევარი ეძაწვილს უნდა მისცე.

ვაჭარმა ჩაჭყო ქისაში თავისი გამსძარი ხელი და დაიწყო
ფათური.

— აი, შე უსირცხვო! — დაივირა მან უეცრათ, ვითომ
და ადელევეებით. — სად არი სურმუსტი?

— რა სურმუსტი! — წაბუტბუტა იუხიფმა.

— დიან, სურმუსტი სად არი! — დაივირა ვაჭარმა, სტა-
ე ეძაწვილს კისერში ხელი და დაუწყო ჯიგლიგი. — შენ შე

ვერ მოძტეულივ. ძართალია, ფული დამბრუნე, მკრამ სურმუსტი რადას მოძნარე, ჩემი მკირფასი სურმუსტი ათჯერ მეტათ ღირდა, ვიდრე ეს ფულით სავსე ქისაოჰ! რა უბედურება დამეძართა! ჩემო სურმუსტო! ჩემო სურმუსტო! რაქენი, შე ქურდო, კლასაკო!

იუსიფი დაუსნლტდა ხელიდან ვაჭარს, ცუცსლივით ანთებული თვალებით გადასკდა მოსუცებულს და შეჰქვირა:

— შე არც ქურდი ვარ და არც კლასა! მე ვადმიოკეცი ქისა და არ ვიცი შიგ რა იყო, მე არც-კი გამიხსნია. თუ არ გინდა რომ დაპირებული მომცე, შენ იცი და შენმა ღმერთმა, მე არასა ვთხოვ!—და ეძაწვილი გამობრუნდა წასასვლელებათ.

— მამ გამეცალე! უთხრა ვაჭარმა, კმაყოფილმა თავისი გაბიკერობით—ღმერთს მადლობა უთხარ, რომ ასე ადვილათ გადაძრნი. მიზატიებია ცხონებული მამიძენის სასსოვრათ. არ მინდა გავაუზატიურო მისი სახელი.

ამ დროს გსირმა შეაყენა ეძაწვილი.

— ნურსად მიდიხარ!—დაუვირა მან და მიუბრუნდა ვაჭარს.—შენ არა კაქეს უფლება არც ანატიო და არც დასჯაო. ვინ მოგცა შენ ეს უფლება? თუ ეძაწვილი ანატიოსანია—ჯიღდო უნდა მიიღოს; თუ ქურდია, როგორც ამბობ, უნდა დაისჯოს. წავიდეთ ვადისთან, იმან გადაჭრას საძართალი!

— უადისთან! უადისთან წავიდეთ! იმან გადაჭრას სპარტალი! — უვიროდა ხალხი.

ძვიდენ უადისთან და მოახსენეს რაშიაღ იყო საქმე. თხიფის უამბო, როგორ იბოვა ფულით სავსე ქისა, რომელიც არც-კი გაუხსნია ისე დაუბრუნა ებენ-აზისს. ვაჭარი თავისას გაიძახოდა, რომ ქისაში გარდა ოქროსი, კიდევ მკირფასი ზურმუხტი იდგაო.

— რა გიბრძნის, რა არი დაკარგულიო? ჭკითხა უადიმ გზირს.

— ქისა ორასი ოქროთიო.

— ზურმუხტზე არაფერი არ უთქვამსთ?

— არა. მარტო ფულზე მიბრძანეს.

— ებენ-აზის! უთხრა უადიმ. თუ შენ ქისაში ზურმუხტიც იყო, როგორც ამბობ, რატომ არ უბრძანე რომ ისიც მოეხსენებინათ? — ხალხმა კმაყოფილებით დაიწყო ჩონქოლი, მკრამ ვაჭარს ამასე ვასუენი მსათ ჭქონდა.

— მსაჯულო! ზურმუხტი დიდი იყო და გაუთლელი. მე იმედი მქონდა, რომ ვინც ქისას იბოვის, ვერ მიხვდება იმ ქვის ფასს. ბევრი დამიბრუნებდა ოქროს, რომ ნახევარი მიმეცა სჩუქრათ. ზურმუხტის ფასი-კი რომ გამოამეცხადებინა, აღარავინ გამოახენდა არც ქისას და მეც უფრო დიდი ჯილდოს დანიებდა დამჭირდებოდა.

— უჰ! რა მუნწი რამ ეოფილა! დაიჟირო ვიღაცამ ხალხიდან.

ებენ-ასისმა გადიმა. იმისთვის სულ ერთად — თუ რა რაღაც უნდა ეფიქრნა ხალხს იმაზე, ოღონდ-კი დაეჯერებინა ვადის მისი თავის გამართლება და ეს-კი მოახერხა.

— ემაწვილო! უთხრა იუსიუს ვადიმ. — ნახე შენ ზურ-მუსტი?

— არა, ბატონო ჩემო, არა მინახავს-რა.

— გაშინჯეთ, სომ არ დამალა! ბრძანა ვადიმ.

ორმა კაცმა სტაცა ხელი იუსიუსს და ერთ წამს გაუშინჯეს ტანისამოსი. ჩაღმაში დამალული ოქრო დიდი სმა-ურობით გადმოვარდა იატაკზე.

— ხედავთ! — დაივირა ებენ-ასისმა — ძაგას ქისიდან ამო-ულია კიდეც ოქრო, თითონ-კი ფიცგულობდა, ქისა არ გა-მისწნაო.

— ეგ ჩემი ფულია! — შესძახა იუსიუსმა.

— შენი? — დაივირა ვაჭარმა. — საიდან ექნება ძაგ მათ-სოვარს ოქრო? ამას იქით იმას იტყვი, რომ ზურმუსტიც შენია?

ხალხმა თითქო ასრი გამოიცვალა ემაწვილზე და ვაჭარს მიუდგა. ვადიმ წარბები შეიკრა და გადახედა ემაწ-ვილს.

ამ დროს იუსიუსს გაქოქსარჩლა ერთი მისი მამის მე-კობარი.

— ბატონო მსაჯულო! — თქვა მან. — ემაწვილი მართლაც ამბობს. იმ კვირას მე თვითონ მივეცი ეგ ოქრო, გროშებ-

სე გამოვიყურებოდა, რომ უფრო ადვილათ შეენახა თავისი ნაოფლარი მოკება.

— ებენ-ასის, რამდენი ოქროა შენ ქისაში? ჭკითხა ედიმ.

— მე... მე არ დამითვლია, წაიბუტბუტა ვაჭარმა.

— ახლა დათვალე. დაიჯა, ისე დათვალე, რომ მეც ვუყურო.

ვაჭარმა გადმოეწა ედიის წინ ოქროები და აკანკალებული ხელით დაიწყო თითო-თითოს ჩაურა ქისაში. ორასი ოქრო იყო, არც ერთი არ დაკარგულიყო!

ედი მიუბრუნდა თავის მწერალს და განახენი დააწერინა გარკვევით სხვილი ასოებით.

მერე ედიმ ანიშნა მწერალს, ისიც ადგა, ხელის გამკვერით ჩაახუმა ხალხი და ხმა-მაღლა დაივირბა:

— ხალხნო და ჯამაათნო, მოისმინეთ განახენი, რომელიც დაადგინა ედიმ ვაჭარის ებენ-ასისის და ემაწვილი ოუსიფის შესახებ.

ხალხი მიუასლოვდა მსაჯულს. ებენ-ასისი ქვემ-ქვემათ უყურებდა ედის, მაგრამ სახესე ვერ შეატყო, მისი მსარე უჭირავს თუ არა.

— დამიჯდე კარგა ეური, ებენ-ასის! უთხრა ედიმ. შენ პასუხსე დავაძეარებ ჩემ სამართალს, მაგრამ განსოვდეს, რომ ამ ობოლ ემაწვილის პატროსნება შენ ხელთ არის, კარგათ

მოიფიქრე და ისე მიზასუსე. დარწმუნებული ხარ, რომ შენ დაკარგულ ქისაში სურმუსტი იყო?

— ღმერთმა უსამართლობა მამაყენოს, თუ ვტყუოდ უპასუხა ვაჭარმა—მე დარწმუნებული ვარ ამაში.

— მაშ სამართლის გადაწყვეტა ძნელი არ არი, თქვა ედიმ.— როგორ არ დავიჯერებ შენ ნათქვამს.

ვაჭარმა თავი ძალიან დაბლათ დაუკრა, რომ მისი ეძმაკური დიმილი არავის შეენიშნა.

— მაგრამ ამასთანავე იუსიფის სიტყვებზე სამართლიანათ მიმაჩნია, თქვა დინჯათ ედიმ, რადგან ემაწვილს ყველა იცნობს, როგორც პატიოსანს და სამართლიანს.

ებენ-ასისი წელში გაიმართა. დიმილი გაქურა მისი სასიდან.

— აი, ჩემი სამართალი! თქვა ედიმ—რადგან შენ ფულის ქისაში სურმუსტი იღვა, ებენ-ასის, და იმ ქისაში კი, რომელიც იუსიფმა იწავა, სურმუსტი არ იყო, მაშ ეს ქისა, რომელიც ემაწვილმა იწავა—შენი არ ეოფილა. ამიტომაც გიბრძანებ დაუბრუნო ფულიანი ქისა იუსიფს, რომელმაც ის იწავა, და შენ, ებენ-ასისს, გირჩევ გაზავნო გსირი ქუჩებში სამებნელათ, იქნება შენი სურმუსტი კიდევ იწავო.

მას აქეთ სულ ერთ კვირას არ გაუკლია, რომ დატვირთული აქლემები გავიდა ქალაქიდან და ქარავანმა უდაბნოსკენ გასწია.

ამ ქარავანში იუსიოვიც იყო. მას ოცნებები სინამდვილეთი გადაექცა და ის ამაყათ მისდევდა თავის აქლემს, რომელიც ჰირუტუკებში უმძვენთერესათ მიანდა.

ან. წერეთლისა.

(რუსულიდან)

უკანასკნელი გაკვეთილი.

(ბავშობის მოგონება ელზასელის ცხოვრებიდან)

აღუთნს დოდესი.

რემი მოთხრობა ეკუთვნის სწორეთიმ დღეს, როდესაც სკოლაში დავიგვიანე გაკვეთილზე; ძალიან ვშიშობდი, რომ არ დავსჯილიყავი, ჩემდა საუბედუროთ გრამატიკიდან არც ერთი სიტყვა არ ვიცოდი — მასწავლებელმა კი წინათვე გეთხრა, ყველას გკითხავთ გაკვეთილსო. ერთ წამს გამიელვა თავში: მოდი და დღეს არ წაფალ სკოლაშითქო — და გავექანე მინდორში სათაშაშოთ.

იმ დღეს თბილი და მშვენიერი ამინდი იყო!

ტყეში შაშვები სტვენდენ, ქვემო მინდვრიდან ჯარისკაცების ვარჯიშობის ხმა მოისმოდა; ამ სურათმა მიიზიდა ჩემი ყურადღება და უფრო მესიამოვნებოდა მინდორში სირბილი, ვიდრე გრამატიკის სწავლა, მაგრამ მაინც ჩემს თავს დავძლიე და ისევ ჩქარა გავიქეცი სკოლისაკენ.

რომ გავუსწორდი სასაფლო სასამართლოს, შეენიშნე რომ ხალხს თავი მოეყარა და ჯგუფ-ჯგუფათ იღგა. უკანასკნელ დროს ყველა

ნაირ განცხადებას აქ გამოჰკიდებდნენ ხოლმე, მთავარმართებლის განკარგულებას, ომში დამარცხებას და სხვა-და-სხვა უსიამოვნო ამბებს...

ვიფიქრე, აქ კვლევ რაღაც ახალი ამბავი მომხდარა-მეთქი!

მოედანი რომ გადავირბინე, ჩვენი მჭედელი ვაშტერი დავინახე, რომელსაც შემოხვევოდნენ თავისი თანაშემწეები და ერთათ რაღაც ფურცელს კითხულობდნენ.

— ბიჭო, ბიჭო! დამიყვირა ვაშტერმა—აგრე ნუ ჩქარობ სკოლაში! ნუ გეშინია, ამას იქით თავის დღეში აღარ დაიგვიანებ!

მე მეგონა, დამცინის-მეთქი, უფრო ძლიერ გავიქეცი და სასწრაფოთ სასწავლებლის ეზოში შევიარდი. წინეთ, სანამ გაკვეთილს დავიწყებდით, ბავშვების ყივილ-ხივილი ისმოდა ქუჩაში: ზოგნი ყვიროდნენ, ზოგნი ერთათ გაკვეთილს იმეორებდნენ, ზოგნიც შერბოდ-გამორბოდნენ, მასწავლებელი-კი დიდი სახაზავით კლასში დადიოდა და აჩუმიებდა ბავშვებს:

— წყნარათ ისხედით! სსს... წყნარათ!

უნდა გამოვტყდე—ამ უწესოების და ხმაურობის იმედი მქონდა, ვფიქრობდი: გაკვეთალზე როგორმე ისე შევესრიალდები, რომ მასწავლებელმა ვერ შემნიშნოს-მეთქი. ჩემდა სამწუხაროთ იმ დღეს კლასში დიდი სიჩუმე და წესი იყო. ფანჯრებიდანვე დავინახე: ყველა ჩემი ამხანაგები თავთავიანთ ადგილზე ისხდნენ—მასწავლებელიც ილიაში ამოჩრდილი საშიშარი სახაზავით კლასში ბოლთას სცემდა. მეტი გზა არ იყო, უნდა გამეღო კარი და უსათუოთ შევესულიყავ... მაგრამ რომ იცოდეთ, რა რიგ მეშინოდა და როგორ გავწითლდი!

— ჩქარა დაჯექი, ფრანც, შენ ალაგზე—დამშვიდებული და ტკბილი კილოთი მითხრა მასწავლებელმა. აბა, ჩვენ კინალამ უშენოთ დავიწყეთ სწავლა... მეც გადავალაგე ერთ სკამს და ჩემს ალაგას დაჯექი. გული რომ დამიმშვიდდა, შევხედე—ჩვენი მასწავლებელი სადღესასწაულოთ მორთულიყო: მწევანე სერთუკით, ახალი ყვლ-სახვევით და შავ აბრეშუმის ქუდით, სწორეთ ინსპექტორის მოსე-

ლისა და ეგზამენების დროს იყო ხოლმე ასე მორთული. ისე განაბული ვისხედით ყველანი, თუთქო რაღაც მოულოდნელ ამბავს ველოდით; ყველაზე უფრო მეტათ იმან გამოაცა, რომ დაეინახე ჩვენი სოფლის რამდენიმე გლეხკაცი და მათ შორის მოხუცო ხაუზერი, წინანდელი ნამამასახლევი, რომელსაც ძველი დაბრანძული წიგნი ეჭირა—წიგნს ზემოთ დიდი სათვალევები ეწყო.

ამ დროს მასწავლებელმა აღერსიანათ, მაკრამ გულმოკლულმა გეითხრა:

— ბავშვებო! ჩემი გაკვეთილი დღეს უკანასკნელია... ბერლინიდან არის მოწერილობა, რომ ელზას-ლორენში მარტო გერმანულ ენაზე უნდა იყოს სწავლა. ხვალ ახალი მასწავლებელი მოგივით. მე თქვენ დღეს უკანასკნელ გაკვეთილს გაძლევთ და გთხოვთ, გულმოდგინეთ ისწავლოთ!...

ამ სიტყვებმა საშინლათ ამაღელეს. მაშ იმ უსინიღისოებს სასოფლო სასამართლოში ეს განცხადებები გამოუკრახეს და ხალხიც იმიტომ იყო მოგროვილი! დღეიდან ფრანგული ენის სწავლა უნდა აგვეკრძალოს!

მე-კი... მე უბედურმა წერა და კითხვაც რიგიანათ არ ვიცი ჩემ ფრანგულ ენაზე და ახლა ან როდისღა მოგასწრებ სწავლას! სანამ დრო მქონდა, სწავლის მაგივრათ ხეებზე ვცოცავდი, რომ საღმე ჩიტის ბუდე მეპოვნა—ან ყინულზე ვცურაობდი!... წიგნები, რომელნიც თვალის დასანახავათ ძეჯაერებოდნენ ერთ საათს წინეთ—ამ ჟამათ კეთილ მეგობრებათ და მუარეველებათ შეიქნენ ჩემთვის და საშინლათ მენანებოდა იმათი მოშორება.

ჩვენი მასწავლებლის წასვლა ზომ გულის მიკლავდა, იმისაგან მოყენებული სასჯელი სულ დამაფიწყდა.

საბრალო ადამიანი! უსათუოთ იმიტომ მოიჩრაო ახალ ტანი-სამოსში, რომ ჩვენ დღეს გვეთხოვება, სოფლელი გლეხების კლასში ყოფნაც აღარ მაკვირვებდა. იმათ უნდოდათ თავისი თანაკრძობა გამოეცხადებინათ ჩვენი მასწავლებლისათვის მისი 40 წლის და-

ულალავი შრომის გამო ამ ფიქრებში ვიყავ გართული, როდესაც უეცრათ მასწავლებელმა გამომიძახა: გაკვეთილის კითხვის რიგი ჩემზე მომდგარიყო. იმ წამში არაფერს არ დაეზოგაედი, ოღონდ შეუმცდარათ და კარგათ მეპასუხნა, მაგრამ პირველ სიტყვაზედვე შევდეგე, სირცხვილით თავის მალლა აღება ვეღარ ვაგებდე. მასწავლებელმა მითხრა:

— მე შენ არ გაგიწყრები, ფრანცო, სამწუხაროთ ისეც დიდათ დასჯილი ხარ!.. ჩვენი უბედურობა ის იყო, რომ ყოველთვის, ხვალის იმედი გექონდა, საზოგადოთ ჩვენი სამშობლო ქვეყნის ელზასის დაღუპვაც ხვალ-ხვალობამ გვიყო. სულ ვიძახეთ: მერე ეისწავლით, ჩვენი სიმშობლო ენა ყოველთვის გვეცოდინებათქო, და დღეს-კი სამუდამოთ აგვეკრძალა სამშობლო ენაზე სწავლა. ჩემო ფრანცო, მარტო შენ არა ხარ დამნაშავე. ჩვენ ყველას ერთათ მოგვეკითხება სამშობლოსადმი დაუღვერობა; როდესაც სწავლის დრო იყო, თქვენი მშობლები ერთი გროშის შოფინსათვის სამუშაოთ გგზავნიდენ და ცოდნას გაკარგვინებდენ. მეც ხშირათ სწავლის მაგიერათ ჩემ ბოსტანს გამარგვლიებდით. აი, მე ესა მტანჯავს, რომ ვერ ვისარგებლეთ, სანამ დრო ხელს გვიწყობდა!

შემდეგ მასწავლებელმა დაგვიწყო ლაპარაკი ფრანგული ენის შესახებ. ის გვარწმუნებდა, ფრანგული ენა ყოველ ენას სჯობია დედამიწის ზურგზედო. გულმოდგინეთ ვეთხოვდა, თქვენი სამშობლო ენა თავის დღეში არ დაიფიწყოთო. როდესაც რომელიმე ხალხი თავისუფლებას ჰკარგავს, თუ ის ხალხი თავის ენას შეირჩენს, მაშინ იმას არაფერი არა უჭირს-რაო.

ბოლოს მასწავლებელმა გრამატიკა აგვიხსნა; თავის დღეში ასე ყურადღებით არ მომისმენია იმის გაკვეთილი, როგორც ანლა ვისმენდი, ყოველი სიტყვა ადვილი გასაგები შექნა ჩემთვის, თითქო მასწავლებელიც იმასა ცდილობდა, რომ რაც ცოდნა ჰქონდა თითონ, სულ ერთბაშათ ჩვენ თავში ჩაენერგა.

გრამატიკას შემდეგ სუფთა წერა დაგვაწყებინა. იმ დღისათვის

განგებ მოემზადებინა დიდი ასოებით წარწერა: საფრანგეთი, ელზასი, საფრანგეთი. ასე გეგონებოდათ, ყველა სკამებზე ეროვნული ბაირაღებია მიკრულიო; მთელი კლასი ისე ცდილობდა კარგათ დაწერას, თითქო ასოების დახატვაში და გამოყვანაში ჩვენ სულს ეურთავდით და ჩვენ სამშობლო ენას ეიხუტებდით გულში

სახლის თავზე, ყაფარში, მრავალი მტრედები ღულუნებდნენ, მე-კი ეფიქრობდი, ახლა ნამდვილათ მტრედებსაც გერმანულ ენაზე აღულუნებენ-მეთქი!... წერის დროს ჩუმ-ჩუმათ შეეხედავდი მასწავლებელს: ისეთი დაღვრემილი იჯდა და გარეშემო იმ ნაირათ იყურებოდა, თითქოს მთელი არე-მარეს ჩანთქა და თან წადება უნდოდა... წარმოიდგინეთ, კაცმა სრული ორმოცი წელიწადი აქ გაატარა, ერთსა და იმავე კლასში ასწავლიდა—ორმოც წელს ამ სახლის იქით არსად წასულა, ყველა ხეხილი და ყვავილი თავისი ხელით ჰქონდა ჩარგული; ყოველი კუნჭულიც ძნელათ დასაფიქვარ გრძნობას იწვევდა მასში... ზემოთ ოთახში ფეხის ხმა ისმოდა,—იმის და ბარგს ალაგებდა. იმისი მოფიქრება, რომ მეორე დღეს სამუდამოთ უნდა დაეტოვებინა ეს არე-მარე, ამ პატიოსან მასწავლებელს მწარეთ გულს უღრღნიდა.

დიდ ცდას შემდეგ ამან მოახერხა ყველა გაკვეთილების სწავლება: საღმრთო რჯულის, ისტორიის, გრამატიკის, სუფთა წერის; პატარა ბავშვებს ერთათ ამეორებინებდა ასოებს—იმათ ბანს აძლევდა მოხუცი ხაუზერი, რომელიც დიდათ ცდილობდა მიებაძნა ბავშვებისთვის. მოხუცის ცქერა სასაცილო იყო, მაგრამ ჩვენ ისეთ გუნებაზე ვიყავით, რომ თან ვიცინოდით და თან ვტიროდით.

სანამ ცოცხალი ვარ, ვერ დავიფიქვებ ჩვენ უკანასკნელ გაკვეთილს.

შუადღე შეიქნა, სამრეკლოს საათმა თორმეტი დაჰკრა. ამ დროს გერმანელების ჯარიც ბრუნდებოდა ვარჯიშობიდან—ჩვენ ფანჯარასთან ღოროტოტოს დაკრით გაიარეს. ჩვენი მასწავლებელი, მთლათ გაფითრებული, თავის ალაგიდან წამოხტა. მე ის ასეთი მაღალი არაოდეს არ მომჩვენებია—თითქო მომატებოდა სიმაღლე.

— ბეშებო... ჩემო მეგობრებო... მე... მე...

სიტყვა ველარ დათაეა, თითქო რაღაც ახრჩობდა. ბოლოს ცარცი აიღო ხელში, მივიდა დაფასთან და დიდი ასოებით დაწერა: გაუმარჯოს საფრანგეთს! ვაშა!

შემდეგ კედელს თავი მიაბჯინა და ხელით გვანიშნა: — გათავდა... შინ წადით... შინაო!...

მარია დემურია.

მკურნალი.

გადმოქართულებული.

მკურნალო, ხენი ტიკინი
 უცბათ შეგვექნა ავათა,
 შესედეთ, როგორ გაფუითლდა,
 არცა სვამს, აღარც სჭამს თუითა.

გვიშეუღეთ, რბჲე გეთაუვა,
 გამოუწერეთ წამალი,
 საექიმოში მიიღეთ
 ვაძლი ან შაქრის მამალი.

— არაფერია, ნუ შიშობთ,
 გაცვივდა, უმბველან,
 კოფსი მურანბა და ცოტა
 წებლი მის მარგებელიან.

პელაშვილი.

ლედი ჯენ.

(ჯემისონის მოთხრობა)

XV

დღესასწაულები.

ადგა შობა. ბევრი ფიქრი და დარდი უტრიალებდა თავში პატარა ლედი ჯენს, რომელსაც ღედის დაბრუნების იმედი უცრუვდებოდა, მაგრამ ის არაფის არაფერს ამჩნევენებდა და შობიდან დაწყებული დღესასწაულების გათავებამდის ყველას მხიარულათ აჩვენებდა თავს, თუმცა პეპსი ხშირათ ნიშნავდა, რომ მისი საყვარელი პატარა მეგობრის ლურჯ თვალებში რაღაც უზომო მწუხარება იხატებოდა. რაც შეეხება სადღესასწაულო საჩუქრებს—ჯენი კიდევ არ მოვლოდა, იმდენი მიიღო.

გაიღვიძა თუ არა შობა დილას—პირველათვე მოჰქრა თვალი ჟოჯინის ოთახში, ბუხრის წინ, თავის შეუ აბრეშუმის ჩულებს, მთლათ კამფეტებით და ტკბილეულობით გატენილს; ედრასტასც-კი არ დავიწყებოდა ამ დღეს ბავში და ეყიდნა მისთვის მშვენიერი საჩუქარი, დიდი და ლამაზი, კახტათ მორთულ-მოკაზმული დედოფალა, რომელსაც სარტყელზე პატარა ქალღმერთი ჰქონდა მიბნეული და ზედ ეწერა: „ედრასტი გილოცავს დღესასწაულებსო“. იქვე სტოლზე იდ-

გა ქერარისგან გამოგზავნილი დიდი კალათი, პირამდის ავსილი სხვადასხვა ხილეულობით; ხელოვნურათ გაკეთებულ მწვანე ფოთლებში ჯენმა მალე იპოვა მიმალული მშვენიერი, რგვალი ყვითელი ქუკი და მაშინვე მიხვდა, რომ ეს ქალბატონი დიანას საჩუქარი იყო, თუმცა პირველ წამს ვერც-კი შენიშნა პატარა სადარბაზო ბარათი, რომელიც ქუკს კისერზე ეკიდა წერილი ლენტით.

ეს პირველი საჩუქრები იყო. კიდევ მეტი სიამოვნება მოელოდა პატარა ჯენს პეპსისას. პეპსის უნდოდა, უსათუოთ თითონ დასწრებოდა თავისი მეგობრის სინარულს, ამიტომ მოატანინა თავის სამუშაო მაგიდასთან პატარა, დაბალი სტოლი და დაწყობინა ზედ ყველა საჩუქრები. რომელიც-კი ლედი ჯენისთვის ნაყიდი ჰქონდათ მას, მადელონს, დეიდა მოდის და მის შეილებს. სტოლს ზევიდან სუფრა გადაათარეს; როგორც-კი ჯენი ოთახში შემოცქრიალდა — სუფრა გადიღეს — და ბავში ალტაცებით გაშტერდა სათამაშოებით, ნახატებიანი წიგნებით და ბევრი სხვა საჩუქრებით ავსილ სტოლის წინ.

ყველა საჩუქრებზე უფრო ჯენს მოსწონდა და უყვარდა, ყველაზე უფრო ის უფროსილდებოდა სამ ნივთს; პეპსის ნაჩუქარ პატარა ლამაზ ვერცხლის სათითეს, ქალბატონი დიანას გამოგზავნილ კვანძის ლინლიან ქუკს და მადელონის მიცემულ მუსიკალურ თნზულებებიან რეეულს. ამ სამ საჩუქარს პატარა ჯენი არაფითარ სიმძიდრეში არ გაცვლიდა.

როცა სინარულის და ალტაცების პირველმა წამებმა გაიარა, ლედი ჯენი დაძვინდა, ისაუზმა თავის მეგობრებთან ერთად და მთელი დღითაც მათთან დარჩა.

— მე ახალწელიწადი უფრო მიყვარს, ვიდრე შობა! — ეუბნებოდა პეპსი ჯენს, როცა საღამოს ორი მეგობარი მარტო დარჩნენ ოთახში. — ახალწელიწადს დეიდა მოდი მოვა ხოლმე ჩვენსას ყველა თავისი შეილებით, მოგეიტანს აუარებელ კამფეტებს და სხვადასხვა სოფლურ ტკბილეულობას... ვაჟები მაშხალებს აუშვებენ ხოლმე...

მერე მთელი დღე ისეთი არეულობა, ისეთი მხიარულება, ისეთი ხმაურობაა ხოლმე ქუჩაზე, ეტლები დარხინობენ, ყველა სადღაც მიეჩქარება, ხალხი ერთმანეთში ირევა... საღამოობით-კი ყოველი მხრიდან შუშხუნებს და მაშხალებს უშეებენ... ყველას ისეთი მხიარული სახე აქვს, ყველა ერთმანეთს ულოცავს დღესასწაულს. ვერ წარმოიდგენ, რა მშვენიერება!

ამ დროს კარი გაიღო და ოთახში თავუნა შემოეარდა; ის ალტაცებით ილიმებოდა და მისი თეთრი მოეღვარე კბილები თითქო ანათებდნ მის შეიტუხა სახეს. ის რაღაც არაჩვეულებრივ ნაბიჯით მიუახლოვდა პეპსის და ლედი ჯენს.

— მე ჯერ არ მომილოცავს თქვენთვის დღევანდელი დღესასწაული! — უთხრა მან ორივეს. — მე არც-კი მახსოვდა, რომ ამ დღეს ყველა ერთი მეორეს ულოცავს და საჩუქრებს აძლევს.. ფულები არ მქონდა, რომ რამე მეყიდხა... ამიტომ, აი, ეს მოგიტანეთ საჩუქრათ! — და პატარა ზანგის ქალმა ამოათრია ჯიბიდან ყვითელი ქაღალდი, გახსნა ის და გადმოაგორა სტოლზე დიდი და სქელი, რგვალის პურის-კოკორი, შავი, როგორც ნახშირი. — მიირთუით, ღმერთმა შეგარგოსთ! ამბობენ, გემრიელია!

— მაღლობელი ვართ, თავუნა! — წამოიძახა ლედი ჯენმა, რომელიც დიდი ცნობის მოყვარეობით მიჩერებოდა ამ უცნაურ საჩუქარს. — რა არის ეგ?

— ოჰ, მის ლედი, ნუ თუ არაოდეს არ გინახავსთ და არ გიჭამიათ ამისთანა პურის კოკორი!? ეს ძალიან კარგი საჭმელია, ხომ, მის პიპ?

— არ ვიცი, თავუნა, მე არაოდეს არ მიჭამია! — სიცილით მიუგო პეპსიმ. — მაგრამ დარწმუნებული ვარ, რომ ძალიან გემრიელი უნდა იყოს, რა კარგი გულის ხარ, რომ გაკეისხენე და აგრე გვასიამოვნე! ორივე ერთათ შეეჭამთ მაგ ლამაზ კოკორს.

— ღმერთო ჩემო! — დაბალი ხმით წამოიძახა პეპსიმ, როცა აღ-

ტაცებაში მოსული თავუნა მხიარული ხქენით გავიდა ოთახიდან. —
რა ვუყოთ ამ უცნაურ პურის კოკორს? ეინ შექამს მაგას!

— იქნება ტონის მოეწონოს? ეგ ხომ ყველაფერს ჰკამს! — ლიმი-
ლით უთხრა ჯენმა. — ამას წინეთ დეიდა პოლინასას ყველა კბოე-
ბი შექამა, რომლებსაც ის საუზმეთ ამზადებდა! ქალბატონ დიანა-
სას-კი, ბალში, ორი უშეფლებელი გომფაში ცოცხლათ გადაყლაპა.
საშინელი მადა აქვს. დეიდა პოლინა დიდი ხანია წუწუნობს, ძვი-
რათ გვიჯდება მაგის შენახვო!

— ვშინჯოთ! — დაეთანხმა პეპსი, მოტეხა კოკორს დიდი ნატე-
ხი და გადუგდო ყანჩას. ყანჩამ უცებ გადაყლაპა, თავი ზევით ასწია
და ხეწნით მიაპყრო ორივე მეგობარს თავისი რგვალი, შავი თვა-
ლები.

ლედი ჯენმა მხიარული კისკისი დაიწყო.

— შეხედეთ, შეხედეთ, რა მადიანათ ყლაპავს! — აღტაცებით წამო-
იძახა მან. — ოღონდ თავუნამ-კი არ გაიგოს, რომ მისი საჩუქარი მარ-
ტო ტონიმ იგემა, თუ არა — ძალიან ეწყინება!

პეპსი მართალი იყო, ახალწელიწად დღემ მართლაც ბევრათ
უფრო მხიარულათ გაიარა, ვიდრე შობამ. დილიდანვე მოვიდნენ პე-
შუს ბავშვები და კალათებით და კოლოფებით აუარებელი ტკბილე-
ულობა მოიტანეს. რა მშვენიერი სადილი ჰქონდათ იმ დღეს მადე
ლონისას! დიდ ხანს, დიდ ხანს არ დაეწყებია პატარა ჯენს იმ სა-
დილის გემო! საღამოს-კი უშუშუნებს და მაშხალებს უშეგებდნ ქუ-
ჩიდან და ბნელ ცაზე ათას ნაირათ აბრჭყვიალდებოდნ ხოლმე სხვა
და-სხვა ფერი ვარსკვლავები...

როდესაც სტუმრები წავიდნ და მადელონის სახლში ჩვეულებ-
რივი სიჩუმე ჩამოეარდა, ლედი ჯენმა გამოუტახადა თავის მეგობარს,
მართლაც ახალწელიწადი ჯობნებია შობასო.

— აი, მოიცადე; — ლიმილით მიუგო პეპსიმ. — ავერ ყვე-
ლიერი დადგება და ნამდვილ სიამოვნებას, ნამდვილ მხიარულე-
ბას მაშინ ნახავ! ყველიერის სამშაბათს რომ შენ დროს გაატარებ —

ისეთი დრო უთუოთ არაოდეს არ გაგიტარებია შენ სიცოცხლეში!

ამას შემდეგ ლედი ჯენი მოუთმენლათ მოელოდა ამ ბედნიერ ყველიერის სამშაბათს... მანამდის-კი გულმოდგინეთ სწავლობდა ყოველ დღე და დროც მისთვის შეუშინველათ გარბოდა. პეპსი ყოველ დღე კითხვას, წერას და კერვას ასწავლიდა, ქალბატონი დიანა-კი ყოველ დღე აკერევიებდა ფორტეპიანოზე, თუმცა მოხუცებული დედა მისი სულ ჯაერობდა, ბავშვს ჯერ პატარა ხელები აქვს და აღრვა მაგისტრის მუსიკის სწავლაო.

მუსიკის და სიმღერის გაკვეთილს შემდეგ, ფერართან წასვლის წინეთ ლედი ჯენი ყოველ დღე პეპსისას იმეორებდა ყველაფერ ცეკვას, რასაც-კი ფერართან სწავლობდა. ეს დრო საუკეთესო დრო იყო პეპსისთვის და თავუნასათვის, რომლებიც გამოუთქმელ სიამოვნებას გრძნობდენ, როცა ჯენის ცეკვას უყურებდენ.

პეპსი აღტაცებით ერთ წუთსაც-კი ვერ აცილებდა თვალს მოცეკ-

ევე მშენიერ ბავშს, თაკუნა-კი დადგებოდა ჯენის პირ-და-პირ და ვატაცებით ტანის-კერას დაიწყო და ხოლმე. მაგრამ ყველაფერზე სასაცილო ის იყო, რომ ყველა ამაში ცხარე მონაწილეობას იღებდა ცისფერი ყანა; დაიწყო და თუ არა ციკვას მისი პატარა ქალბატონი, ისიც იმ წამსვე მას მიბაძვდა, ხან მედიდურათ დაიჯგიმებოდა თავის გრძელ ფეხებზე შეყუყული, ხან უშნოთ დახტოდა ერთ ადგილზე ცალ-ფეხზე, და ხან-კი ერთი კუთხიდან მეორეში გარბოდა, თან ფრთებს აფთქრივდა.

XVI

ყ ვ ი ლ ი ი რ ი

ყველიერის სამშაბათის წინა დღეს ლედი ჯენი ჩვეულებრივად მივიდა პეპსისთან და ძალიან გაიკვირა, როცა ვერ დაინახა სტოლზე ვერც წუშის და ვერც ნიგვის ხეჭუჭები, ვერც დაშაქრული წყალი. მათ მაგიერათ პეპსის წინ, სტოლზე, ელაგა რალაც ლამაზი, ვარდის ფერი აბრეშუმის დიდი ნაქრები და პატარა კუზანი გულმოდგინეთ ჭრიდა და კერავდა რალაცას.

— პეპსი, რას აკეთებთ?— მზიარულათ მიიბრინა მასთან ჯენმა.

— დომინოს ეკრავ!— მოკლეთ მიუგო პეპსიმ, რომელსაც პირი მთლათ ვამოტენილი ჰქონდა ქინძისთაგებით.

— დომინოს?— გაკვირვებით გაიმეორა ბავშმა.— მერე რა არის დომინოს? არაოდეს არ გამიგონია ეგ სიტყვა.

— იმიტომ რომ ყველიერის ჩაცმულობა არაოდეს არ გინახავს!— ღმილით მიუგო პეპსიმ და პირიდან ქინძისთაგები გამოიღო, მერე გაშალა და კმაყოფილებით აჩვენა ჯენს თითქმის მთლათ დამბუღი ბავშვის გაშვებული კაბა.

— ყველიერის ჩაცმულობა? ახლა სულ აღარაფერი აღარ მეს-

მის! — ცოტა გაბუტვით თქვა ჯენმა, რომელსაც წყენდა, რომ პეპსი არაფერს უხსნიდა.

— ჰო, აი, ასეთ კაბას ჰქვია დომინო. და მე ვამზადებ ამ დომინოს ყველიერის სამშაბათისთვის.

— პეპსი, ჩემო პეპსი, მითხარით, ვისთვისაა ეგ? — შევევღრა პატარა ჯენი. — თუ საიღუმლოა — ღმერთმანი არავის არ ვეტყვი!

— ერთი ჩემი ნაცნობი პატარა ქალისთვის! — ისევ ღიმილით უთხრა პეპსიმ და მაგრატელი გაარაწკუნა.

ლედი ჯენი ის იყო თავისი მეგობრის კისერზე მოხვევას აპირებდა, მაგრამ ამ სიტყვების გაგონებაზე უცებ შეჩერდა, სახეზე მწუხარების ღრუბელმა გაღურბინა.. ის მოცილდა პეპსის, შესკუპდა მაღალ სკამზე, დაეჯინა ორივე ნიდაყვებით სტოლს, დააყრდნო ხელებზე თავი და ყურადღებით დაუწყო თვალის დევნება პეპსის ხელების ყოველ მოძრაობას.

პეპსი-კი აკერებდა კაბაზე ლენტებს, ბანტებს და არშიებს, თან კი სულ იცინოდა და ზიკინოდა.

— ნუ თუ, ლედი, ჯერ ვერ მიმხედარხარ, ვისთვისაც ვკერავ ამ კაბას? — ბოლოს ჰკითხა მან.

— იქნება სოფი პეშუსთვის ჰკერავდეთ? — დაბალი ხმით შეეკითხა ჯენი.

— არა! ის ბავში, რომელსაც მე ამას ვუკერავ — ჩემი ნათესავი სრულდებოდა არ არის.

— აბა მე სხვა არაინ ვიცი. პეპსი, მომეხმარეთ, რა არის, მითხარით, ვისთვის გინდათ!

— ოჰ, ჩემო სულელო, ჩემო პატარა სულელო გოგონა! — გაიცინა პეპსიმ.

ლედი ჯენმა ფართვით გაახილა თავისი ლურჯი თვალები, ერთ წამს კიდევ შეჩერდა, მერე-კი მისი ნაზი, ლამაზი სახე მთლათ აინთო სინარულისაგან.

— ჩემთვის? ჩემთვისაა? ნუ თუ ჩემთვისაა ეგ მშვენიერი კაბა? —

ქართული
ლიტერატურა

ალტაცებით წამოიძახა მან, უცრათ ჩამოსრილდა სკამიდან და თავის მგობარს კისერზე ჩამოეკიდა. — ჩემო კარგო, ჩემო საყვარელო პეპსი! რატომ მაშინვე არ მითხარით?

— მინდოდა, ცოტა გამეწვალებინე! — გაიღიმა პეპსიმ. — მინდოდა, რომ შენ თითონ მიმხედარიყავი! როგორ წარმოიდგინე, რომ მე ამდენს ვიწრომებდი ვილაღ სხვა ბავშვისთვის? ვითომ არ იცი, რომ დედას გარდა შენ მთელ ქვეყანას მირჩევენინხარ! სამშაბათი ხეალა... და ხეალ ყველა სხვა-და-სხვანაირ ტანისამოსებში გამოეწყობა...

აქ პეპსიმ უამბო ლედი ჯენს ყველაფერი, რაც გუშინ მიახდარიყო. თურმე დეიდა მოდი ალიონზე მოვიდა მათსას და გამოუტახადა მადლონს და პეპსის, ჩემი შეილები ისე მეხეწებიან ყველიერის სამშაბათის მხიარულებაში მონაწილეობის მიღება გეინდაო, რომ მე უარი ვეღარ ვუთხარი და ყველა მამყავსო. ჩემი პატარა ეტლიდან რძის ქოთნები უნდა გადმოვიღო, ზედ დასაჯდომი სკამიკები მოვაწყო, ყველა ბავშვები დომინოებში გამოვაწყო, ეტლზე მოვათავსო, მოვიყვანო კანადის ქუჩამდე, მერე გადმოეუშვა და ხალხში გაეუშვაო.

— მაგრამ ჩემ შეილებს ისიც დაუჯინიათ, ლედი ჯენიც ჩვენთან უნდა წამოვიდესო! — დაუმატა დეიდა მოდიმ. — აი, მეც იმტომ მოვედი, რომ გთხოვოთ, ბავში გამოუშვათ.

— მეშინია, ვაი თუ ან დაიკარგოს, ან ხალხში გაქეჭყონ ჩემი პატარა ლედი! — მიუგო პეპსიმ დეიდას.

— არა, მაგისი ნუ გეშინია! ჩემ უფროს ვაჟს, ტაბურცის, ვუბრძანებ, უნცროსებს ყური უგდოს და ლედი ჯენს ერთ წამსაც ხელი არ გაუშვას. თავუნაც გამოუშვი, მაშინ ხომ სულ აღარ გექნება ჯენის ჯაფრი, ის მოუფლის. ერთი ძველი ტანისამოსი მაქვს, პატარა ეშმაკის, ის ჩაეცვათ თავუნას და ვუბრძანოთ, ჯენს არ მოცილდეს. მაშინ რალა იქნება საშიში!

— ეინ იცის, იქნება ჟოზენმა არცკი მისცეს წამოსელის ნება!

— როგორ არა, კიდევ გაეხარდება! ეს არის, ახლა შემხედა.

მითხრა, ორტენისის ცოლმა, რომელსაც მალაზია კანდის ქუჩაზე აქვს, დამპატივთა თვის ბალკონზე, რომ იქიდან ვუყურო დღესასწაულსო, მაგრამ ბავშვების წაყვანა-კი არ შეიძლება იქო. ძალიან მალეობაც გადამიხადა, რომ გაიგო, ჯენის წაყვანა რომ მინდა. ოჰ, ლმერთო, მე თითონაც არ ვიცი, რატომ მძულს ასე ეს ქალი!

— მერე დომინო რომ არა აქვს ჩვენ პატარა ლედის?

— ნურც მაგაზე შეწუხდები. აი, აბრეშუმის ნაჭერი... თუ არ გეყოს — კიდევ დაყიდინოთ თავუნას. ახლაც გამოგიჭრი! — და მართლაც დეიდა მოდომ ერთ წამს დაქრა დომინო, რომლის კერვასაც ახლა პეპსი კიდევ ათავებდა.

მეორე დილას მადელიონის კარებთან დეიდა მოდის წითელი ეტლი მორიხინდა. ვარდისფერ დომინოში გამოწყობილი, პირზე ვარდისფერ მასკა მიფარებული ლექსი ჯენი გამოიყენეს სახლიდან და ჩასვეს პეშუს ერთ გროვა ბავშვებთან, რომლებიც მხიარული ფივილ-ხივილით მიეგებენ თავის პატარა მეგობარს და კინალამ დახრჩეს, იმდენი ხევენა და კოცნა დაუწყეს; ბავშვის დიდი, ლურჯი თვალები ნამდვილი ვარსკვლავებივით ბრჭყეილდებდნ და გამოიყურებოდნ მასკის ქვეშიდან... პეპსი თვალ ცრემლიანი უყურებდა ფანჯრიდან ეტლში ჩამჯდარ მხიარულ ბავშვების გროვას... ცისფერი ყანჩა-კი, ცალ-ფეხზე შესკუპული, მედიდურათ აღევნებდა თვალყურს ყველა მზადებას..

თავუნა ეტლში ვეღარ ჩაეტია, ამიტომ ის ფეხით გაჰქანდა იმ ძეგლთან, რომელთანაც ეტლი უნდა გაჩერებულიყო და სადაც დეიდა მოდის ყველა ბავშვები ძირს უნდა გადმოვსება. პეშუს ბავშვების და ლექსი ჯენის აღტაცებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა ისინი მიჩერებოდნ თავუნას, რომელიც, წითელ დომინოში გამოწყობილ, ისარივით მიჰქროდა შუა ქუჩაზე და თან დიდ, შავ ფრთებს აფთქრიალებდა.

ბოლოს ეტლი გაჩერდა და ბავშვები ძირს გადმოცქრიალდნ, იმავე წამს მოირბინა თავუნამაც, დაღალულობისაგან მთლათ ოფლში

გაწურულმა. დედა მოდიმ სათითაოთ დაათვალიერა ბავშვების ტანი-სამოსი და მერე დარიგება დაუწყო თავის შვილებს.

— ტიბურცი, გამიგონე! — მიუბრუნდა ის უფროს ვაჟს. — შენ გაბარებ ყველა უნცროსებს, განსაკუთრებით ლედი ჯენს, ერთი წამითაც არ გაუშეა ხელი, იცოდე, არ დაკარგო ბავში! შენ, თავუნა, მეორე ხელში მოკიდე ხელი ჯენს და არც შენ გაუშეა, გესმის თუ არა? შენ, სოფი, წინ წადი და ორ პატარას მოჰკიდე ხელი, ორი შუათანაკი უკან წაძვიდენ. ერთმანეთს არ დაცილდეთ, იცოდეთ, სულ ერთათ იყავით! როგორც-კი გაიაროს ყველიერის მეფემ — მაშინვე გამობრუნდით და წამოდით. მე ეტლით აქ მოგიცდით, ჩაგიჯენთ შიგ და გავსწიოთ შინ. თავუნა, იცოდე, არ დაივიწყო, რა დაგაბარა შენმა ქალბატონმა! პატარა ლედის თუ რამე დაემართა — თვალითაც ვეღარ დაენახვები, თავს თუ დაინახობ — თუ არა სხვა აღარა გეშეგლება-რა!

თავუნამ გაშალა თავისი დიდი შავი ფრთები და დაიწყო ფიცები, რომ უფრო თავს მოიკლავს, ვიდრე მის ლედის ერთი წამით მოშორდება.

დედა ჩოდი ეტლზე ავიდა, ბავშვები-კი მხიარულათ გაუდგნენ გზას და გაეშურნენ დიდი მოედნისაკენ.

ხმაურობით და არეულობით შეშინებული ლედი ჯენი ჯერ შეკრთა და კრძალოვით აღგამდა ფეხებს, მაგრამ მერე ისიც გამხნვედა, ისიც გამხიარულდა, მაგრამ მოჰკიდა ხელი ტიბურცის და თავუნას და მათთან ერთათ გაექანა მოედნისაკენ. გული აღტაცებით უცემდა, თვალი ვერ მოეშორებინა ათასნაირათ დართულ-დაკაზმულ ხალხისთვის... რა ტანისამოსები არ ჩაეცვათ ამ დღეს დიდებს და ბავშვებს! აქ იყვენ ანგელოზები და ეშმაკები, ბერები და მოლოზნებო, კუდიანები და ავსულები, თევზები და პეპლები...

თავუნას ჯერ ჰკვიანურათ ეჭირა თავი, ლედი ჯენს ხელს არ აცილებდა და მხოლოდ ხან-და-ხან ვააფთქრიალებდა ხოლმე ცალ

ფრთას იმ ხელით, რომელიც თავისუფალი ჰქონდა, რაც მაშინვე
სამალალ კისკისს იწვევდა ყველა პეშუს ბავშვებში, რადგანაც
თავუნა საშინლათ ჰგავდა ცალ-ფრთა მოტეხილ, უზარმაზარ ღამუ-
რას... მაგრამ ცოტ-ცოტა მას დაეიწყდა პეპსის და დეიდა მოდის
ღარიგებები, ის გაერთო ხალხში, გაჰხიარულდა, დაეიწყდა ყველა და

ყველაფერი... ბოლოს გაიქნია ორივე ფრთა და გაჰქრა ხალხში. პე-
შუს ბავშვებმა თვალციკი ველარსად მოჰკრეს.

ამასობაში მოახლოვდა ყველიერის მეფე. ხალხი ერთი-ორათ
გამრავლდა, ბავშვებს ყოველი მხრიდან აწვებოდენ, ხელს ჰკრავდენ...
ტიბურცა ძალიან ყოჩაღათ იქცეოდა; ის თითონაც უხვათ არიგებდა

მუჯლუგუნებს მარჯვნივ და მარცხნივ, გაიყვანა ყველა ბაგეშები თავისუფალ ალაგზე, ამოარჩია ერთი განიერი თანჯრის წინაპირი, შეაყენა ზედ ლედი ჯენი, რომ უკეთ დაენახა ყველაფერი, დანარჩენი ბაგეშები-კი, სოფის დახმარებით, რიგ-რიგათ გაამწყრივა თანჯრის წინ.

ლედი ჯენმა მშენიერათ დაინახა მდიდრულათ მოართული ყველიერის მეფე და პატარა, ლენტეხით და ყვაილეებით მოართული მოზვერი, რომელიც მეფეს წინ მოუძლოდა. როცა ტიბურციმ უთხრა, მეფე ნამდვილი მეფე-კი არა, უბრალო კაციაო — ჯენმა სრულიად არ დაიჯერა, როცა აუხნა, რომ პატარა მოზვერს დღესვე დაკლავენ და შეჭამენო — მაშინ-კი ცრემლები ველარ შეიკავა პატარა კეთილმა ბაგეშმა.

მეფემ და მისმა ამაღამ ჩაიარა, ბაგეშების გარშემო ხალხი შემეცირდა; მხიარული ქვიცლ ხივლით ბრუნდებოდენ ისინი დეიდა მონდი და წითელ ეტლთან, როდესაც წააწყდენ ერთი სახლის წინ თავშეყრილ ხალხის დიდ გროვას; სახლის აიენიდან დამთვრალი აფიცრები ძირს ვერცხლის ფულებს ჰყრიდენ, ძირს-კი დიდი და პატარა, ქალი თუ ვაჟი, ყველა ცდილობდა ამ ფულს დაპატრონებოდა. აუწერელი ხმაურობა და არეულობა სუფევდა ამ ადგილს. ხალხის შიგ შუა გულში ჩნდა თავუნას გაჩეხილი თავი, მაგრამ ახლა იმას ველარც-კი იცნობდა ადამიანი, ისეთ მდგომარეობაში იყო მისი ტანისამოსი; კაბა მთლათ შემოხეოდა და შემოსეროდა, მოგლეჯილი შავი ფრთები ძირს მისთრეედენ... მაგრამ მას ამისი ჯაფრი არ ჰქონდა; ის ხარბათ ხტოდა და აშვერდა ხელებს აიენისკენ, თუმცა ყოველი მხრიდან აწეებოდენ, ხელს ჰკრავდენ და გვერდებს ანტვრევდენ.

ტიბურცის უნდოდა ხალხისთვის გვერდი აეარა, მაგრამ ამ დროს მან დაინახა იქვე, ახლოს, სულ ახლოს, ერთი ახალი, ბრჭყვიალა ვერცხლის ფული... ერთი ორი ნაბიჯი რომ გადაედგა — ხელში იგდებდა მას... მოთმენა ძალიან ძნელი იყო, ტაბურცის სულმა წასძლია, მან გაუშვა ხელი ლედი ჯენს და გაჰქანდა ფულის ასაღებათ. .

ლედი ჯენმა თითონაც არ იცოდა, როგორ მოხდა ეს, მაგრამ უცრათ, ერთ წამს, ის ძარტოთ მარტო გაჩნდა ხალხის შიგ შუა გულში... ამ დროს მოვიდა პოლიციელი, ხალხს ჯაერობა და იქით-აქეთ გადენა დაუწყობა... და ლედი ჯენმა თვალიც ვეღარ მოჰკრა ვერც ერთ პეშუს ბავშვს.

დიდხანს, დიდხანს მირბოდა პატარა ჯენი, თითონაც არ იცოდა, სად და რატომ. ბოლოს, როცა დარწმუნდა, რომ დაიკარგა, რომ ის მარტოთ მარტო დარჩა ამ დიდ, უცნობ ქუჩაზე — ის შიშით ეცა ხან აქეთ, ხან იქით, აედენა ყოველ დომინოს, რომელიც-კი პეშუს რომელიმე ბავშვის დომინოს ჰგავდა, საზარელი ხმით დაუწყობა ძახილი თავის მეგობრებს, მაგრამ... შეველა არსაით იყო. დაღალულ დაქანცული, შეშინებული და შეწუხებული — ბოლოს ის ღონე მიხდილი მიუახლოვდა ერთ უცნობ სახლს და მოწყვეტით დაეშვა მის შესავალ კარებთან.

ქვ. წერეთელი.

(შემდეგი იქნება)

ზ მ ა.

(წარმოდგენილი მ. ლექსაშვილისაგან).

ვატენილი კომბლის ჯოხით,
მთელი კოკა დაფამტყრიე
მის პატრონი კოხტა ქალი,
ვაფაჯაფრე, გადაფრე!

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი.

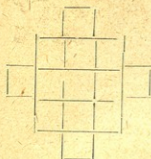
(წარმოდგენილი გიორგი მამუკოვისაგან).

მუშა ვარ დაულალავი
მძიმე ნაბიჯით დაეალო,
უსმელი-უქმელი, საქმეზე,
რა წამსაც გინდა, მზა ვარო;
გულში თუ ვიგოძნე წრიბინი
დაუკეცაფი გზა ვარო.

ერთ ალაგას მდგომელია,
თვალთა მიუწლომელია;
რაც ხმელეთზე მდინარეა
მას შიგან ჩამდინარეა.

უჯრების ამოცანა.

(წარმოდგენილი მ. ასევედიანისაგან).

ამ უჯრებში ჩასწორეთ სამჯერ ა, ორჯელ მ, ერთხელ მ, სამჯერ ნ, ორჯელ მ და ორჯელ პ. ისე, რომ წაკითხვის დროს ზევიდან ქვევით წაკითხვობდეს იგივე სიტყვება, რაც მარჯნიდან მარცხნისაკენ.

ა ნ ა გ რ ა მ ა.

(წარმოდგენილი სოლომონ გოშაქისაგან).

ორი მარცვლისაგან შემდგარი სიტყვა რასაც გვისახავს, მას მეტ წილათ ტყეში სჭრიან, ზეარ-ვენახშიც ყველა ნახავს. თუ რომ მარცვლებს ადგილს ეწყვილით—ოთხ-ფეხს მოგვეცემს და საძრახავს, რომლის ხორცის ჭამას ზოგ ერს რჯული მკაცრათ აუკრძალავს.

სიტყვების ამოცანა.

(წარმოდგენილი ევირილის ნორ. სვ. მოსწავლე გ. ჩხეიძისაგან).

ყველა ქვემოთ მოყვანილ ციფრების მაგიერ დასწერეთ ქართული ქარონიკონი და გამოვა ერთი ჩვენი საყვარელი მწერლის სახელი და გვარი. 1, 20, 1, 20, 10, 4000, 5, 100, 5, 9, 5, 30, 10.

ჩქარა გამოხსაჲ ქმელი.

(წარმოდგენილი გ. ბოკეჩიასაგან).

კაცი მიდის შავ ჩოხ—შავ ბაიჭ-კვარაჭინიანი; მოდი ჩვენც მას დავწიოთ გავშეჩოხ—გავშევაბიჭ—კვარაჭინიანდეთ.

შ ა რ ა დ ა.

(წამოდგენილი სოფ. გოშაძისგან).

პირველით ძალლი გვინახავს
 ნადირზე წაქეზებულნი,
 მეორე არის სიცრუე
 ტყუილათ შეწამებული;
 მთელი მზიარულ დროს მოგედის,
 საამოთ შემოჩეყული,
 ბევრჯელ გვინახავს, ბაეშებო,
 ხუმრობით გამოწვეული.

ა ხ ს ნ ა

№ VII—VIII გამოცანებისა.

აკროსტიხი: დავით აღმაშენებელია.

გამოცანები: 1) ურმის თვალი, 2) მერცხალი, 3) ხეარი,
4) ლაშურა.

ანაგრამა: ბია, აბი.

ეპიტეზისი: მარგალიტი არვის მიხედვს უსასყიდლოთ უვაქ
რელათ.

შარადა: მთვარე.

რებუსი: ხე დაბალი და ნაკურთხი მაღალ მთაზედა ბევრია,
ზამთარ და ზაფხულ მის ფურცლებს აროდეს არა ენებია. მას ცა
მოუფა ერთი დღე, თაყვანს სცემს ყველა ერთი, და ის დღე ჩვენც
გვინახარია, ხელში რომ გვაძლევს მღვდელია.შარადა, რებუსი და ზოგი გამოცანები ახსნა ახალციხის სამოქალ-
სასწავლებლის II კლასის მოსწავლემ გაბრიელ დიდუბაშვილმა.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლის.

საქმაწვილო- ნახატებიანი ჟურნალი

„ჯეჯილი“

წელიწადი მეთორმეტე

გამოდის 1901 წელსაც თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით, როგორათაც აქამდის.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ მიღებულია თფილისის საეპარქიო და კავკასიის ოლქის სამოსწავლო რჩევებისაგან სასწავლებლების საქითხველოებში საკითხავთ.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ თფილისში დატარებით ღირს 4 მან. თფილისს გარეშე გაგზავნით 5 მან. ცალკე ნომერი 50 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარ წლით.

ხელის მოწერა მიიღება:

1) თფილისში — წერა-კითხვის გამ. საზოგადოების კანცელარიაში (Дворцовая ул. д. Груз. Двор., № 101), და თვით „ჯეჯილი“-ს რედაქციაში (Артиллер. ул. № 5, возле Кадетского корпуса).

ფოსტის ადრესი: *Въ Тифлисѣ, въ редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джѣджили“.*